

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra Společenských věd

Bakalářská práce

Vzdělávací role Ústavu pro studium totalitních režimů
ve výuce na základních školách v Českých Budějovicích

Vypracovala: Barbora Jakubčíková

Vedoucí práce: PhDr. Salim Murad, PhD.

České Budějovice 2015

Prohlášení o původnosti práce

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma „Vzdělávací role Ústavu pro studium totalitních režimů ve výuce na základních školách v Českých Budějovicích“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích, dne 28. 6. 2015

.....
Barbora Jakubčíková

Poděkování

Ráda bych poděkovala mému vedoucímu práce za důvěru, kterou ve mne vložil, dále za trpělivost a ochotu pomoci mi s jakoukoli otázkou. Mé poděkování patří též ochotným pracovnícům z knihovny Ústavu pro studium totalitních režimů za spolupráci při získávání údajů pro teoretickou část práce.

Obsah

1. Úvod	6
2. Ústav pro studium totalitních režimů	7
2.1 Vedení Ústavu	8
2.1.1 Rada Ústavu	9
2.1.2 Ředitel Ústavu	11
2.2 Financování	14
2.3 Kauzy vnímané veřejností	17
2.3.1 Mgr. Daniel Herman	18
2.3.2 Marta Semelová v diskuzi PSP o Ústavu.....	18
2.3.3 Jiří Pehe	20
2.4 Důvěra ústavním institucím v červnu 2014.....	20
3. Vzdělávací role Ústavu pro studium totalitních režimů	24
3.1 Výzkum „Výuka soudobých dějin“	24
3.2 Vzdělávací projekty	27
3.2.1 Dějepis v 21. století (D21)	27
3.2.2 Balíček Soudobé dějiny v kostce	29
3.2.3 Cesta k listopadu 1989	36
3.2.4 Čítanka kolektivizace	39
3.2.5 Paměť a dějiny totalitních režimů	40
3.2.6 Antologie ideologických textů.....	41
3.3 Badatelské projekty.....	42
4. Výzkumná část: Do jaké míry ZŠ v Českých Budějovicích využívají projektů Ústavu ve výuce	43
4.1 Dotazníkové šetření	43
4.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření	46
4.3 Slovní hodnocení	48

5. Metodologie	50
6. Závěr	51
7. Použité zdroje	52
8. Přílohová část	56
Anotace.....	72
Annotation	73

1. Úvod

Na úvod zvolím citát Raymonda Arona, který příkladně vystihuje důvody vzniku této bakalářské práce: „*Cesta do pekla je dlážděna dobrými úmysly.*“¹ A právě schopnost rozpoznat „dobrý úmysl“ a jeho následky roste na základě znalosti chyb z dob minulých. A kde jinde usilovat o zabránění opakování historie a zachování paměti národa než u budoucích generací? Znalost důvodů vzniku těchto režimů a poučení se z chyb totalitních idejí jsou tou nejsilnější zbraní proti možnému opakování. Zní to krásně, ale realita je bohužel jiná a množství dnešních dospívajících nemá o totalitě jasnou představu. Důvodů je mnoho. Nedostatek vyučovacího prostoru v rámci předmětů historie, absence témat doby nesvobody v učebnicích, neatraktivnost zkoumání minulosti ze strany žáka a mnoho dalších.

Ústav pro studium totalitních režimů si tohoto problému je vědom a již osm let se snaží napomáhat jak pedagogům, tak jednotlivým občanům k realizování myšlenky všeobecného vědění o faktech a zákulisních informacích z dob totality. Otázkou ale zůstává, zda je tato snaha dostatečná a zdali sami učitelé využívají této pomoci ze strany státní instituce.

V teoretické části mé bakalářské práce vysvětlím důvody vzniku a původní myšlenky zakladatelů Ústavu pro studium totalitních režimů. Mimo ústav samotný a jeho chod se zaměřím také na kauzy, které mohly v občanech vzbudit v posledních letech pochybnosti o účelu této instituce a vytvořit kolem Ústavu pro studium totalitních režimů mediální oblak, mnohdy nepravdivých informací. Zaměřím se na aktivity Ústavu spojené se vzděláváním, na jednotlivé projekty a publikace a jejich možné využití ve výuce. Mým cílem není hájit stranu Ústavu či jeho odpůrců. I proto svou praktickou část zaměřím na výzkum konkrétních škol v Českých Budějovicích. Zjistím, do jaké míry vyučující historie opravdu využívají, či nevyužívají pomoci ze strany Ústavu, a jak sami hodnotí pomůcky Ústavu při výuce.

Cílem této práce je poskytnout ucelený přehled aktivit Ústavu pro studium totalitních režimů v oblasti vzdělávání a vyzdvihnout možné použití těchto aktivit ve výuce na základních školách.

¹ ARON, Raymond. *Demokracie a totalitarismus*. Vyd. 2. str. 166. Překlad Vladimír Jochmann. V Brně: Atlantis, 1993, 218 s. ISBN 80-710-8064-0.

2. Ústav pro studium totalitních režimů

Stejně jako například na Slovensku, kde existuje Ústav paměti národa, nebo v Institutu národní paměti v Polsku se i v České republice investuje ročně nemalý finanční obnos za účelem zachování paměti národa a především za účelem pravdivého výkladu dějin doby nedávno minulé.

Instituce Ústavu pro studium totalitních režimů byla zákonně ustanovena 1. srpna 2007 společně s Archivem bezpečnostních složek, který je nedílnou součástí ústavu. V zákoně č. 181/2007 Sb. o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů stojí, že Parlament České republiky, vědom si povinnosti vyrovnat se s následky totalitních a autoritativních režimů 20. století, vyjadřuje vůli zkoumat a připomínat důsledky činnosti zločinných organizací založených na komunistické a nacistické ideologii, které v letech 1938-1945 a 1948-1989 prosazovaly potlačování lidských práv a odmítaly principy demokratického státu. Hlavní rolí Ústavu je tedy zkoumat a objasňovat důsledky událostí nejen z doby komunismu a nacismu, ale také analyzovat příčiny likvidace demokratického režimu v období totalitní moci. Dále pak Ústav dokumentuje komunistické a nacistické zločiny, zveřejňuje výsledky své činnosti a zpřístupňuje veřejnosti dokumenty vypovídající o době nesvobody, zejména o činnosti bezpečnostních složek.²

V badatelské činnosti je nejen Ústavu, ale i jednotlivým výzkumným subjektům velmi nápomocen Archiv bezpečnostních složek, který nejen archivuje, ale především digitalizuje a restauruje dokumenty a archiválie týkající se bezpečnostních složek. Tyto dokumenty a archiválie poté zpřístupňuje a zveřejňuje nejen pro potřeby Ústavu, ale prostřednictvím digitální studovny mohou jednotlivé záznamy zkoumat i jedinci za účelem osobního bádání. Ústav také nabízí mnoho přednášek a diskuzí s předními českými i zahraničními historiky.

Výstupy Ústavu jsou nejčastěji publikovány prostřednictvím webových projektů a portálů, jako např. Události roku 1989, Cesta k listopadu 1989, Projekt D21. Dále se pořádají výstavy a veřejné přednášky pro širokou veřejnost. Ústav také podporuje a sám vydává knižní publikace, jako např. memoáry pamětníků a svědectví z konkrétních období historie, informační brožury jakožto doplňující studijní materiál pro školy k výstavám pořádaných Ústavem. Dále pak vydává již od roku 2007 vlastní časopis *Revue Paměť a dějiny*. Pro mou práci jsou klíčové aktivity této instituce převážně v oblasti vzdělávání. Od roku 2008 funguje v rámci

² ZÁKON č.181/2007 Sb.: O Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů č. 181*. Praha, 8. června 2007.

Ústavu skupina Vzdělávání, která je určena ke spolupráci se školami. Nabízí učitelům didaktické příručky včetně studijních materiálů, DVD a pramenů, které jsou zdarma k dispozici všem školám. Přímo v budově Ústavu se pořádají odborné semináře a kurzy pro učitele.

2.1 Vedení Ústavu

Jako státní instituce má Ústav určený za nejvyšší orgán Radu Ústavu složenou ze sedmi členů, kteří jsou voleni a odvoláváni Senátem Parlamentu České republiky. Působnost a kompetence rady jsou taktéž ustanoveny v zákoně č.181/2007 Sb., dále pak v jednacím řádě Rady Ústavu. Tato Rada jmenuje a odvolává ředitele Ústavu. Ředitel vede Ústav a určuje jeho strategie a cíle, zajišťuje chod instituce a za svoji činnost odpovídá Radě Ústavu.³

Od roku 2007 stojí ve vedení Ústavu již šestý ředitel a Rada dnes nemá jediného původního člena. Tato skutečnost vede ve veřejných debatách o funkčnosti Ústavu k pochybnostem ze strany občanů i médií. Nejrozsáhlejší změny proběhly po nečekaném odvolání tehdejšího ředitele Mgr. Daniela Hermana v dubnu roku 2013, které zapříčinilo odstoupení dalších zaměstnanců Ústavu a jeho celkový rozvrat. Dodnes se vedou spory o příčinách této aféry. Mnozí tvrdí, že Daniel Herman nebyl způsobilý k vedení tak rozsáhlé instituce. Jiní se domnívají, že celé záležitost kolem odvolání tehdejšího ředitele je pouze politickou taškařicí o získání místa na výsluní. Existuje mnoho názorů jak dnes již bývalých zaměstnanců, tak politologů a novinářů o tom, jak se všechno tenkrát odehrálo. Sama musím přiznat, že bylo velice obtížné zaměřit se při bádání pouze na podložená fakta a nenechat se ovlivnit názory ostatních.

ÚSTR je velmi mocný, jelikož shromažďuje mnoho informací, které by mohly být zneužity. Po nedávné aféře s panem Andrejem Babišem⁴, kdy se soudil se Slovenským Ústavem

³ Viz. Tabulka č. 1 Organizační schéma v přílohouvé části

⁴ Politik ve sporu zažaloval slovenský Ústav paměti národa (ÚPN), který svazky po Státní bezpečnosti spravuje. Majitel holdingu Agrofert vědomou spoluprací s StB dlouhodobě popíral. Tvrdil, že za komunismu coby pracovník podniku zahraničního obchodu Petrimex přišel do kontaktu s příslušníky StB, kteří se podle něj pouze zajímali o obchodní aktivity Petrimexu. Z archivních dokumentů vyplývá, že Babiš se v roce 1980 stal důvěrníkem StB a že o dva roky později ho k údajné spolupráci s tajnou policií coby agenta s krycím jménem Bureš získal nadporučík StB Július Šuman. Ten letos v dubnu ale u soudu prohlásil, že tato informace není pravdivá a že Babiš k StB naverbován nebyl. Právě Šumanovo svědectví média označovala za klíčové v celém procesu, který začal v červnu loňského roku. I další příslušník StB Andrej Kulha u soudu dříve vypovídal, že Babišův archivní svazek poukazuje pouze na nevědomou spolupráci současného šéfa hnutí ANO s komunistickou tajnou policií. Kulha stejně jako Šuman měl coby pracovník StB Babišův svazek na starosti. ÚPN naopak předložil soudu několik archivních dokumentů

paměti národa o údajné mylné evidenci jeho jména jako agenta STB, si můžeme být jisti, že je klíčové, aby vedení Ústavu a jeho Rada byly jednotné a nesnažily se nikoho poškodit. Ústav by se měl zabývat činností, jež mu stanovuje zákon. Je velmi důležité evidovat pravdivé a srozumitelné historické poznatky pro budoucí generaci. Obzvláště v době, kdy se kvůli svobodě slova především na internetu objevují zkreslené a mnohdy nepodložené informace. Pravidlo „co je psáno, to je dáno“ již dávno neplatí. Je velmi důležité, aby dějiny, obzvláště z dob totalitních režimů, kdy byly události záměrně zapírány a mylně zaznamenávány, byly co nejpřesnější a podložené. Navíc mediální bublina kolem častého střídání členů vedení Ústavu nepomáhá vzbudit v občanech pocit důvěry a pocitu, že s minulostí bude správně naloženo, že bude předána dalším generacím tak, aby se nemusela opakovat a lidé se poučili ze svých minulých chyb. Česká republika je mladou demokratickou zemí, proto je důležité udělat všechno pro zachování a vyvíjení tohoto stavu.

„V kontextu jiných dějinných událostí je listopadová revoluce z roku 1989 vnímána jako jedna z nejpozitivnějších. V aktuálním šetření CVVM je podobně příznivě vnímána už jenom první Československá republika, když v případě obou událostí přibližně tři pětiny obyvatel ČR starších 18 let je vnímá jednoznačně nebo spíše kladně. Menší, ale stále výrazný podíl populace vnímá pozitivně i vznik samostatné České republiky, vstup ČR do NATO, vznik a činnost Charty 77 a období Pražského jara.“⁵

Pro mne osobně je role Ústavu pro studium totalitních režimů a jeho dopad na budoucí generace podstatná jak pro výuku moderních dějin, tak pro občany, kteří zažili jakýkoli totalitní režim, jako upomínka na dobu, která se snad nebude v budoucnu opakovat.

2.1.1 Rada Ústavu

Sedm členů Rady volených a odvolávaných Senátem tvoří dohromady nejvyšší orgán Ústavu pro studium totalitních režimů. Aby se někdo stal členem rady, musí být jako kandidát předložen Senátem poslanecké sněmovny, prezidentem republiky či jiným občanským

StB, v nichž je zmiňováno jméno agenta Bureše. Za málo pravděpodobnou Ústav označil možnost, že by evidence StB byly vykonstruované, když jedna osoba je zmiňována ve více svazcích. Babiš byl jako spolupracovník StB evidován neprávem, rozhodl soud IDNES.CZ [online]. 2014-6-28 [cit. 2015-06-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/babis-vyhral-spor-o-to-zda-byl-vedomym-spolupracovnikem-stb-pl0-/domaci.aspx?c=A140626_133254_domaci_wlk

⁵ Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.: Dvacet pět let od Sametové revoluce očima občanů ČR a SR, pd141111a 1/[13] TISKOVÁ ZPRÁVA. [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7287/f3/pd141111a.pdf

sdužením či jinou právnickou osobou. Podmínkou však je, aby tato osoba měla jako předmět činnosti zkoumání historie, archivnictví, výchovu, vzdělávání či ochranu lidských práv. Zapojit se mohou i občanská sdružení sdružující například politické vězně, účastníky odboje či aktéry boje proti komunismu. Z navržených kandidátů vybere Senát následující:

- Dva členy Rady z kandidátů navržených Poslaneckou sněmovnou;
- Jednoho člena Rady z kandidátů navržených prezidentem republiky;
- Čtyři členy Rady z kandidátů navržených občanskými sdruženími.

Členové Rady jsou voleni na funkční období 5 let, nikdy vícekrát než dvakrát za sebou. Vnitřním předpisem Rady je Jednací řád⁶. Rada se ve své působnosti řídí zákonem č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů. Jednací řád upravuje především přípravu, svolání a průběh jednání a usnášení Rady.

Za historicky první členy Rady byli 5. prosince 2007 Senátem Parlamentu České republiky zvoleni:

- Mgr. Patrik Benda
- Čestmír Čejka
- Ing. Ivan Dejmal
- Prof. PhDr. Petr Fiala, Ph. D., LL.M
- MUDr. Naděžda Kavalírová (předsedkyně strany)
- PhDr. Michal Stehlík, Ph.D.

V únoru 2008 náhle zemřel Ing. Ivan Dejmal. Šestáho člena Rady, Jana Zahradníčka, zvolil Senát 20. března toho roku. 30. října 2008 byl řádně zvolen sedmý člen Rady Ústavu, Petruška Šustrová. Další nutná změna proběhla po zvolení Prof. PhDr. Petra Fialy, Ph. D., LL.M do funkce ministra školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Obě funkce byly pro něj neslučitelné, proto se následně vzdal členství v Radě. Po skončení pětiletého období zbývajících členů byla Senátem znovu zvolena MUDr. Naděžda Kavalírová a novými členy Rady se stali: PhDr. Emilie

⁶ <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/rada/jednaci-rad.pdf>

Benešová, Mgr. Lukáš Jelínek a Mgr. Michal Uhl. V roce 2015 vypadá obsazení Rady následovně:

- Mgr. Zdeněk Bárta
- PhDr. Emilie Benešová
- PhDr. Jan Bureš, Ph. D
- Mgr. Lukáš Jelínek
- Mgr. Michal Uhl
- MUDr. Naděžda Kavalírová
- Plk. PhDr. Eduard Stehlík, MBA

2.1.2 Ředitel Ústavu

Jmenován i odvoláván je ředitel Ústavu pouze Radou Ústavu. Jako hlava Rady vede porady a určuje strategie a cíle Ústavu. Zpracovává jednotlivé podklady k činnostem a projektům, které poté projednává Rada, a vykonává rozhodnutí Rady Ústavu. Za svoji činnost plně odpovídá Radě. Ředitel Ústavu si sám jmenuje svého náměstka, který plně zodpovídá za všechny právní úkony v ředitelově nepřítomnosti jako jeho statutární zástupce.

Mgr. Zdeněk Hazdra, Ph. D.	Od 1. 4. 2014
Mgr. Pavla Foglová	Od 11. 4. 2013 do 30. 4. 2014
Mgr. Daniel Herman	Od 16. 8. 2010 do 10. 4. 2013
Mgr. Zdeněk Hazdra	Od 14. 5. 2010 do 15. 8. 2010
Doc. PhDr. Jiří Pernes, Ph. D.	Od 1. 4. 2010 do 13. 5. 2010
PhDr. Pavel Žáček, Ph.D.	Od 1. 1. 2008 do 31. 3. 2010

Tabulka 1 Přehled ředitelů ústavu od jeho založení.

Samotný výběr a volba ředitele Ústavu jsou již od založení Ústavu vždy pečlivě sledovány médii. Zatím se nestalo, že by odvolání a nové zvolení proběhlo bez větší mediální pozornosti. Pověsti Ústavu to velice škodí a mnoho občanů si právě kvůli těmto kauzám vytváří zkreslený názor na celou instituci. Přitom díky schopnostem některých zaměstnanců se

vydařilo mnoho akcí a projektů hodných velké mediální pozornosti, které ale zůstaly ve stínu těchto absurdních kauz.

Vše začalo při vzniku samotného Ústavu v roce 2008, kdy byl jako ředitel bez výběrového řízení zvolen PhDr. Pavel Žáček, Ph.D. V lednu 2010 se Rada rozhodla, že vypíše konkurz na nového ředitele, právě z důvodu původního zvolení Žáčka bez konkurzu, Rada převážně nesouhlasila s Žáčkovým přístupem ke zveřejňování citlivých údajů. Nejvíce se v této souvislosti hovořilo o kauzách spojených se spisovatelem Milanem Kunderou a jeho údajnou denunciací letce – špiona. Sám Kundera se proti tomuto tvrzení silně ohradil, i přesto, že s médii nikdy nekomunikuje. Další kauza se týkala bratrů Mašínů a zcela mylných závěrů o tom, že bratři Mašínové plánovali atentát na komunistického prezidenta Klementa Gottwalda.

Rada nakonec obdržela přihlášek na pozici ředitele celkem sedm, dva zájemci ale nesplnili podmínky pro přijetí do druhého kola výběrového řízení. Přihlásil se mimo jiné (Vladimír Čermák, Antonín Kostlán a Adam Kretschmer) i Doc. PhDr. Jiří Pernes, Ph. D., který byl v té době členem Vědecké rady Ústavu a působil též v Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd. Jiří Pernes byl nakonec zvolen, jako ředitel působil v období od 1. 4. 2010 do 13. 5. 2010. Velmi krátká působnost Pernese v čele Ústavu opět vzbouřila mediální oblak⁷ ohledně důvěryhodnosti celé instituce. Po těsném hlasování Rady (čtyři proti třem hlasům) byl Doc. PhDr. Jiří Pernes, Ph. D. odvolán z důvodu údajného pochybení při psaní publikace o Lidových novinách, konkrétně měl opsat některé části z jiné diplomové práce. Díky nečekanému a rychlému odvolání Pernese nastoupil na jeho místo dočasně šéf Oddělení zkoumání doby nesvobody Mgr. Zdeněk Hazdra.

Dne 12. 8. 2010 byl Radou zvolen v pořadí již čtvrtý ředitel Ústavu Mgr. Daniel Herman, bývalý mluvčí České biskupské konference, který působil mimo historickou obec. Na jeho pozici se hlásili i historici ze zahraničí a mimo jiné i tehdejší náměstkyně ministra vnitra Lenka Ptáčková. Herman vyhrál hlavně z důvodu své silné vnitřní motivace a vlastních rodinných zkušeností z dob nacismu a komunismu. Rada hledala člověka s nezpochybnitelnou osobností, na kterého nic „nevyplove“. Herman působil ve své funkci od 16. 8. 2010 do 10. 4. 2013.

Po odvolání Hermana z funkce opět vypukl politický boj mezi tehdejším premiérem Petrem Nečasem a zástupci strany ČSSD a KSČ. Horní komora parlamentu, která rozhoduje o volení členů Rady, byla v té době z většiny levicová. Představitelé Rady v čele s Petruškou

⁷ Články k tématu na [www.google.com](https://www.google.com/#q=pernes+skon%C4%8Dil): Pernes skončil - hledané výsledky [online]. GOOGLE.COM. [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <https://www.google.com/#q=pernes+skon%C4%8Dil>

Šustrovou odmítali obvinění, že se snaží levice paralyzovat Ústav a zabránit tak možnému „vyplavání“ informací na některé levicové poslance. Hermana především Šustrová kritizovala za celkové vedení Ústavu bez dané koncepce, podle ní nebyly spisy digitalizovány systematicky a práva badatelů k přístupu k nim byla také omezována.

Herman při svém odchodu řekl v reportáži pro Českou televizi: „*Odevzdávám Ústav v nejlepší kondici za celých pět let jeho existence.*“ (Zdůraznil, že za jeho působení v ÚSTR se digitalizovalo 30 milionů listů, což představuje 20 procent fondu, instituce vydávala dvacet publikací ročně a pořádala desítky konferencí a seminářů.)⁸

Dodnes se vedou sáhodlouhé spory o tom, kdo vlastně zpolitizoval Ústav. Jedna strana tvrdí, že nástupem Hermana, se kterým se vrátil i Pavel Žáček, se Ústav stal politickou podporou ODS, jiní tvrdí, že odvolání Hermana proběhlo čistě z důvodu jeho antikomunistických výstupů vůči KSČ i ČSSD. Velmi zajímavé, někdy až konspirační teorie uvádí neznámý autor na svém blogu: <https://ustr.wordpress.com>. Najdeme zde mnoho „důkazů“ o zpolitizování Ústavu právě ODS. Nepřísluší mi vyvozovat soudy o tom, jak vše tenkrát proběhlo, ale nedivím se, že mnoho občanů dnes nedůvěřuje této instituci (viz. kapitola 2.4.). Nicméně Daniel Herman byl 29. 1. 2014 jmenován ministrem kultury ČR a minulé „politické“ machinace jsou nyní zapomenuty. V květnu roku 2014 dala soudkyně Markéta Písaříková za pravdu Hermanovi, že byl odvolán protiprávně. Ministr kultury ale nyní nemůže vykonávat obě dvě funkce zároveň.

Daniela Hermana dočasně nahradila Mgr. Pavla Foglová (bývalá ředitelka Českého centra ve Varšavě) ve funkci ředitelky Ústavu. Ona sama čelila i za tak krátkou dobu ve funkci mnoha kritikám. Po odvolání Hermana předložila Foglová Radě koncepci, jak by si představovala vedení Ústavu a jeho organizaci, na jejímž základě byla přijata jako dočasná ředitelka. Pár dní na to se prudce ohradil historik Petr Blažek s tvrzením, že Foglová část koncepce opsala z jeho práce.

"Otevřel jsem koncepci a našel jsem nikoliv jednu větičku, ale téměř celou opsanou stránku, zajímavé je, že se nejedná o veřejně přístupný dokument, který opsala. Byla to žádost

⁸ Herman odvolán z čela ÚSTR, zastoupí ho Pavla Foglová [online] [video]. 2013 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/222322-herman-odvolan-z-cela-ustr-zastoupi-ho-pavla-foglova/>

*o grant, která nikdy nebyla zveřejněna. Nejedná se tedy o klasický plagiát, kdy něco opíšete z knihovny. Svědčí to o tom, že koncepce byla zpracována podivným způsobem.*⁹

Foglová navíc odvolala některé lidi podle ní napojené na exředitele. Odvolala ředitelku Archivu bezpečnostních složek Zlatuši Kukánovou, dále v té době ředitele kanceláře a zakladatele Ústavu Pavla Žáčka. „*Důvodem je to, že nekomunikují, čímž ohrožují chod ÚSTR,*“ řekla Foglová.¹⁰

Dalším ředitelem Ústavu se po třech kolech konkurzu stal Mgr. Zdeněk Hazdra, Ph. D., který byl do té doby náměstkem Ústavu. V posledním kole se rada rozhodovala mezi ním a francouzskou historičkou Muriel Blaiveovou. Je nyní na něm, aby činnost Ústavu, který by měl zkoumat dobu nesvobody, opravdu vykonával, co má, a nestával se terčem politického boje.

2.2 Financování

Na úřední desce lze nalézt mnoho zajímavých informací ohledně financování. Na úvod zvolím příklad modernizace kanceláře ředitele Ústavu v roce 2009, která zahrnovala následující položky:

- Oprava omítky a nový nátěr na obvodovém plášti budovy, jehož vlastnosti nesplňují tepelně-izolační normy (41.000,- Kč).
- Demontování poškozené nášlapné vrstvy parket, realizace nutných stavebních úprava a položení koberce (170.000,- Kč).
- Nahrazení nedostatečného osvětlení, zejména pracovních ploch, novými svítidly, úprava elektroinstalace a klimatizace (90.000,- Kč).
- Nová instalace slaboproudých rozvodů (25.000,- Kč).
- Instalace vertikálních žaluzií k odstínění přímého světla (40.000,- Kč).

⁹ ŠMÍDOVÁ, VERONIKA. Koncepce postrčila Foglovou do čela ÚSTR. Část opsala, tvrdí histori. Lidovky.cz. 2013. Dostupné také z: http://www.lidovky.cz/koncepce-postrcila-foglovou-do-cela-ustr-cast-opsala-tvrdi-historik-1g7-/zpravy-domov.aspx?c=A130430_160747_In_domov_vs

¹⁰ WWW.PARLAMENTNILISTY.CZ. Nová šéfka ÚSTR chce odvolat tři lidi, prý nekomunikují [online]. [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Nova-sefka-USTR-chce-odvolat-tri-lidi-pry-nekomunikuji-269399>

- Vybavení místnosti novým nábytkem, zejména knihovnou, zasedacím a pracovním stolem, židlemi apod. (483.000,- Kč).¹¹

Nejvyšší kontrolní úřad se již v roce 2009 hospodařením Ústavu zabýval a zjistil některá pochybení ohledně inventarizace majetku a chybné účetní evidence.¹² Nejvyšší kontrolní úřad obdržel několik podnětů ze stran poslanců sněmovního kontrolního výboru v roce 2015 znovu, konkrétně od Jiřího Štětiny (Úsvit), ohledně špatného zacházení s financemi ze strany Ústavu. V lednu 2015 NKÚ zařadil kontrolu hospodaření Ústavu do letošního plánu. Celkové financování se také dostalo do hledáčku ministra financí Andreje Babiše¹³. Ústav chce v rámci „úsporných opatření“ letos propustit 22 zaměstnanců z celkových 127. Odboráři se snaží přesvědčit ministra financí, že právě tito lidé jsou pro Ústav ti „nepohodlní“ a jejich propuštění je nezákonné. Toto téma je stále otevřené a každým zasedáním Rady se mění. Lze tedy jen doufat, že Ústav projde kontrolou NKÚ v pořádku a hlasy žádající o zrušení celé instituce utichnou.

Hlavním důvodem, proč někteří poslanci usilují o zrušení Ústavu, je jeho cena. Samotný rozpočet po jednotlivých letech mluví za vše. Nesmíme ale zapomínat, že v této částce jsou započteny náklady na digitalizaci mnoha stovek stran záznamů, které sice nejsou kompletní, ale Rada slibuje, že do tří let zprovozní centrum digitalizovaných dokumentů plně pro veřejnost.

¹¹ REICHL, Jiří. *Vyjádření k informacím o financování Ústavu* [online]. [cit. 2015-06-08]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vyjadreni-k-informacim-o-financovani-ustavu>

¹² NKÚ prověřil údajné špatné hospodaření a nepřiměřené odměny v ÚSTR [online]. [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/NKU-proveri-udajne-spatne-hospodareni-a-nepriemerene-odmeny-v-USTR-352921>

¹³ Hospodaření ÚSTR by měl opět prohlédnout Nejvyšší kontrolní úřad [online]. [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/297182-hospodareni-ustr-by-mel-opet-prohlednout-nejvyssi-kontrolni-urad/>

Výdaje Ústavu celkem za rok:	Tis. Kč	Poznámka
2008	163 000	
2009	176 439	
2010	163 741	
2011	150 968	
2012	153 679	
2013	152 205	
2014	154 144	
2015	163 146	Plán pro rok 2015
Částka celkem za dobu působnosti:	1 277 322 000 Kč¹⁴	

Myslím, že je zbytečné zastávat se Ústavu či lidí, kteří jsou pro jeho zrušení. Celková politizace situace ničemu nepomáhá. Jediné, na co se můžeme v tuto chvíli spolehnout, jsou čísla. Vybrala jsem konkrétně rok 2014. Vzhledem ke zmíněným číslům není částka rozpočtu na rok zas až tak moc neadekvátně vysoká.

- 23 projektů (zahrnuje odbornou činnost Ústavu – 13 badatelských a 10 dokumentačních);
- 28 publikací (22 neperiodických publikací a 6 časopisů);
- 1 753 badatelů studovalo v Archivu;
- 17 km archiválií spravuje Archiv celkem ke konci roku 2014;
- 20 výstav;
- 400 učitelů prošlo akcemi Skupiny vzdělávání;

¹⁴ *Ekonomické informace o kapitole 355* [online]. [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/ekonomicke-informace-kapitola-355>

- 60 konferencí a seminářů;
- 720 stanovisek podle zákona 262/2011 bylo zpracováno v Archivu a Ústavu;
- 4 803 evidovaných badatelských žádostí bylo vyřízeno;
- 17 540 vzdělávacích DVD obdržela odborná veřejnost;
- 5 434 sad DVD poslal Ústav zdarma do škol;
- 11 646 jmen prověřili na základě úředních žádostí pracovníci Archivu;
- 31 exkurzí navštívilo budovy Ústavu nebo Archivu.¹⁵

2.3 Kauzy vnímané veřejností

Jeden z hlavních důvodů, proč jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala právě toto téma, je dvojitý život Ústavu. Na jednu stranu jde o státní instituci velice potřebnou a smysluplnou, která plní klíčové role v zachování paměti národa, jedná se o instituci, která zamezuje narůstání počtu lidí, kteří by nevěděli téměř nic o vzniku naší republiky a hrůzách z dob totality. Na stranu druhou představuje Ústav v očích mnoha lidí jen zbytečně drahou instituci bez viditelných výsledků, zahalenou v mraku pomluv a mediální špíny.

Ústav se zabývá vším negativním z dob, kdy politický puč a tajná vyslychání či zavírání nepohodlných lidí bylo na denním pořádku, proto by se od jeho vedení mohla očekávat profesionalita, vyvarování se jakýchkoli zásahů z politické sféry a nenechání si pošpinit svou pověst nestranného a objektivního média. Při vybírání témat kauz jsem volila ta, která jsou také kontroverzní či zajímavá, ale stojí v pozadí těch nejznámějších, které se objevili na veřejnosti. Příklady nejznámějších kauz popisuje například politolog Jiří Pehe.¹⁶ Také server svazky.cz se věnuje kauzám kolem Ústavu.¹⁷

¹⁵ Výroční zpráva za rok 2014 [online]. [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-2014.pdf>

¹⁶ PEHE, Jiří. ÚSTR jako problém politické kultury [online]. [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/ustr-jako-problem-politickékultury>

¹⁷ Jak pracuje ÚSTR (ABS) [online]. [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: http://www.svazky.cz/sekce/Jak_pracuje_ÚSTR

2.3.1 Mgr. Daniel Herman

Nejčastěji zmiňovaným tématem ohledně Ústavu pro studium totalitních režimů za poslední roky je jednoznačně nástup a odvolání dnes již tedy bývalého ředitele Ústavu Mgr. Daniela Hermana. Herman byl ve své funkci od 16. 8. 2010 do 10. 4. 2013. Během jeho „vlády“ se do vedení Ústavu dostalo mnoho lidí z pravicových okruhů. Herman sám obdržel již během svého působení v Ústavu nabídku na kandidaturu do senátu, kterou odmítl vzhledem ke svému stávajícímu mandátu v Ústavu. To ještě netušil, že za pár měsíců bude odvolán kvůli novému členovi rady Janu Burešovi (navrženému levicovou Masarykovou demokratickou akademií), který doplní archivářku Emilii Benešovou, politologa Lukáše Jelínka, sociologa a antropologa Michala Uhla a předsedkyni Konfederace politických vězňů Naděždu Kavalírovou (ta jako jediná hlasovala proti odvolání Hermana). Bureš zajistil nadpoloviční většinu radních příklánějících se k ČSSD a společně odvolali Hermana z funkce. Petr Nečas tehdy kritizoval v Senátu převažující sílu ČSSD, že výběrem radních napomáhá komunistům, kteří ústav dlouhodobě kritizují. Herman dostal po svém odchodu nabídku na kandidaturu od ODS. Nakonec se však rozhodl pro lidovce (KDU-ČSL).¹⁸

2.3.2 Marta Semelová v diskuzi PSP o Ústavu

Celá diskuze se odehrála během schůze Poslanecké sněmovny 11. prosince 2014, při interpelaci poslankyně Miroslavy Němcové ve věci situace v Ústavu pro studium totalitních režimů, Archivu bezpečnostních složek.

I přesto, že v roce 2012 nechal Ústav zpracovat rozsáhlý výzkum o výuce soudobých a moderních dějin na školách v ČR (Viz. Kapitola 3.1), na základě kterého bylo zjištěno na rozdíl od tvrzení médií, že se moderní dějiny na školách učí a učitelé by sami chtěli vymezit více vyučovacích hodin pro tyto kapitoly historie, se komunistická poslankyně Marta Semelová vyjádřila k projektu „Příběhy bezpráví“ (Kapitola 3.2.5) jako k projektu žáky základních škol dezorientujícímu. V podstatě navrhuje, aby se děti v rámci Příběhů bezpráví učili o „zásazích do lidskosti“ (slovy paní poslankyně) až 25 let po roce 1989.

„Ale možná by bylo dobře v programu opravdu pokračovat a příběhy bezpráví dělat zase z této nové společnosti, která tady je, to znamená ukazovat příběhy bezpráví, které se dějí

¹⁸ JIŘIČKA, Jan. Měl jsem i nabídku i z ODS, ale lidovci jsou mi bližší, říká Herman.[online]. 2013 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/herman-vysvetluje-vstup-do-kdu-csl-du1-/domaci.aspx?c=A130503_131318_domaci_jj

*ted', tady, za těch 25 let, kdy jsou lidi bez práce, kdy jsou lidi na ulici, protože nemají na bydlení, kdy jsou lidi, kteří nemají na zdravotnictví, na léky a tak dále, kdy jsou žebráci.*¹⁹

Tento její názor vyvolal ohromný mediální ohlas, tentokrát ale naštěstí proti Semelové samotné a nikoli proti Ústavu. Vyjádřil se i ministr kultury Daniel Herman:

„Předpokládám, že je vám známý výraz chucpe. Výraz chucpe znamená například, když to vezmu do nacistické reality, že nacisté popravili rodiče malého dítěte, které pak deportovali s argumentem, že je sirotkem. Tak toto mně připomnělo vystoupení paní poslankyně.“

Situace, kdy je u moci ČSSD a zákon o Ústavu má na svědomí ODS, nebude nikdy jednoduchá. Poslankyně Miroslava Němcová vyzvala premiéra Sobotku, aby vysvětlil svůj přístup a své budoucí kroky vůči Ústavu a také to, jak chce vláda zabránit *„aby nebyl ohrožen jednak přístup k archivům a jednak aby nebyli vyházeni lidé, o kterých už teď se mluví, že budou vyhozeni z Ústavu; jsou jich více než dvě desítky, s tím, že do toho nového pracoviště, kam mají být převedeny digitalizované dokumenty, tedy do Archivu bezpečnostních složek, nebude tak volný přístup, jako byl dosud“*.²⁰

Sobotka reagoval následovně: *„Myslím si, že by bylo ztrátou času, abych teď tady znovu rekapituloval své odpovědi, které jsem paní poslankyni poslal v této věci. Pouze chci poznamenat, že vznik Ústavu pro studium totalitních režimů byl výrazně politizován od samého počátku. Bylo to téma, vznik tohoto Ústavu, přijetí zákona, konkrétní podoba zákona, bylo předmětem sporu, a výrazného sporu na politické scéně. Vedli jsme tady o tom debaty i na půdě Poslanecké sněmovny. Nakonec tehdejší pravice prosadila zákon o Ústavu pro studium totalitních režimů v podobě, tak jak ho přesně chtěla. Já jsem v té době byl příslušníkem opoziční strany. Sociální demokracie byla v opozici. My jsme na vznik Ústavu měli jiný názor, ale nakonec si pravice prosadila legislativní zakotvení Ústavu přesně v té podobě, jak o to usilovala. Vzhledem k tomu, že paní poslankyně Němcová je příslušníkem ODS, která byla jedním z hlavních autorů podoby zákona, jistě paní poslankyně Němcová dobře ví, že vláda nemá žádný vliv na fungování Ústavu pro studium totalitních režimů. Ústav byl vymezen v samostatném zákoně a byl plně podřízen Radě Ústavu pro studium totalitních režimů a vláda*

¹⁹ KOPECKÝ, Josef. *Příběhy bezpráví žáky dezorientují, řekla poslancům komunistka Semelová*. IDNES.CZ [online]. 2014 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pribehy-bezpraviv-dezorientuji-tvrdila-poslancum-komunistka-semelova-1zt-/domaci.aspx?c=A141211_122348_domaci_kop

²⁰ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Stenografický zápis 23. schůze, 11. prosince 2014* [online]. [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/023schuz/s023225.htm>

nemá žádný vliv na tuto Radu, ani na složení této Rady. Vliv na složení Rady má Senát Parlamentu ČR a jen Senát Parlamentu ČR, který má možnost volit členy rady Ústavu pro studium totalitních režimů. Ani do procesu volby vláda nemá žádnou možnost zasahovat.²¹

2.3.3 Jiří Pehe

Politolog, spisovatel a především politický komentátor Jiří Pehe se na svém internetovém politickém zápisníku několikrát vyjádřil ke stavu a vedení Ústavu. Jeho názory jsou mezi širokou veřejností uznávané a často citované médii. Jeho názory a postoje ohledně Ústavu se ve velkém procentu shodují s těmi mými. Pehe tvrdí, že většina lidí ani neví, co Ústav produkuje, ale za to každý ví o politických skandálech kolem něj.

„Z veřejných peněz štědře dotovaný ÚSTR asi dělá stranou těchto různých vřav i něco záslužného, ale průměrný občan se o tom kvůli neutuchajícím kontroverzím tryskajícím z lůna i okolí ÚSTRU nedozví. Oč méně ale „ústrování“ dějin zajímá většinu lidí, o to více přitahuje úzkou, mediálně prominentní skupinu lidí, jejichž vášně ve vztahu ke „správnému“ výkladu dějin neznají hranic, ač jim ve skutečnosti často jde jen o současnou politiku. I proto je v Česku nyní stejně nedýchatečně „přeústrováno“, jako kdysi bylo „přeradarováno“.“²²

Autor se v dalších článcích vyjadřuje k Ústavu jako k instituci nefungující pro svůj účel a zabývající se sama sebou. Ostatně názvy publikovaných textů mluví samy za sebe: *Ústav pro studium národních mindráků, Ústav národní paměti a amnézie, Národní paměť v ústavní péči, Česká debata o totalitarismu...*

2.4 Důvěra ústavním institucím v červnu 2014

Dne 20. června 2014 zveřejnilo Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR výsledky výzkumu Naše společnost (v14-06) na téma Důvěra ústavním institucím v červnu 2014. Je to jediný výzkum tohoto typu, do kterého CVVM zařadilo Ústav pro studium totalitních režimů. Vzhledem k častým změnám ve vedení Ústavu by bylo rozhodně zajímavé mapovat změny v názorech občanů právě z hlediska důvěry.

²¹ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Stenografický zápis 23. schůze, 11. prosince 2014* [online]. [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/023schuz/s023226.htm>

²² PEHE, Jiří. *Přeústrováno, aneb ÚSTR je slepá ulička* [online]. 2013 [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/preustrovano-aneb-ustr-je-slepa-ulicka/?searchterm=%C3%BAstr>

Celkem 1049 respondentů odpovídalo na otázku: „Řekněte, prosím, důvěřujete Českému statistickému úřadu, České národní bance, Ústavu pro studium totalitních režimů?“ Z výsledků je patné, že pouhých 34 % dotázaných odpovědělo, že rozhodně důvěřuje či spíše důvěřuje. Tímto výsledkem si také můžeme vysvětlit náhlé snižování rozpočtu celého Ústavu. Z mnoha médií se ozývají názory, že by se měl Ústav raději zavřít, vzhledem k jeho aférám.

DŮVĚRA	IV/06	IV/07	II/08	II/09	XII/09	II/10	IV/11	XII/13	VI/14
Český statistický úřad	68	60	61	65	59	64	62	62	61
Česká národní banka	66	61	59	60	60	66	66	38	50
Ústav pro studium totalitních režimů	-	-	-	-	-	-	-	-	34

Poznámka: Hodnoty v tabulce jsou součtem odpovědí „rozhodně důvěřuje“ a „spíše důvěřuje“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „spíše nedůvěřuje“ a „rozhodně nedůvěřuje“ a odpověď „nevím“.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 6. 2014, 1049 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

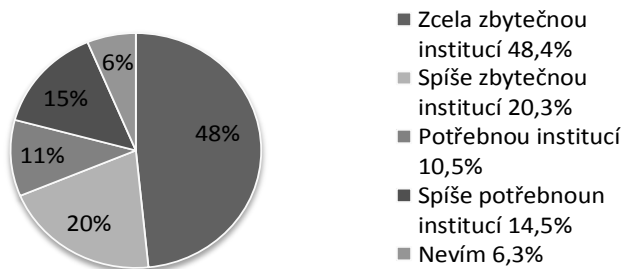
Podobný průzkum proběhl v roce 2013, kdy politický puč kolem Ústavu nabíral na nejvyšších obrátkách. Výzkum proběhl u Střediska analýz a empirických výzkumů - SANEP²³. Tato společnost již výzkum ze svých webových stránek stáhla, nicméně jeho výsledky dodnes kolují internetem v citované podobě²⁴. Klíčovou otázkou bylo, zda lidé považují ÚSTR za zcela nezávislou instituci. Přes 50 % dotázaných odpovědělo, že nikoli. Dále si přes 60 % lidí myslelo, že by měl být Ústav zrušen a jeho kompetence předány Akademii věd ČR. Otázkou je, jestli se od roku 2013 názor lidí změnil, či nikoli.

²³ Středisko analýz a empirických výzkumů (SANEP), je prvním on-line výzkumným internetovým střediskem veřejného mínění v ČR. Jedná o naprosto unikátní a jedinečně získávání zásadních informací od více jak 100 tisíce registrovaných uživatelů, kteří se podílejí na jednotlivých průzkumech, a kteří jsou přesně rozklíčováni do věkových, sociálních a zájmových skupin. Profesionální analytické zázemí společnosti SANEP je pak schopné pro klienta během několika hodin dešifrovat mínění skupiny respondentů na aktuální problémy a dotazy. SANEP s.r.o. [online]. [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <http://vz.fmv.vse.cz/partneri-vyzkumneho-zameru/sanep-sro/>

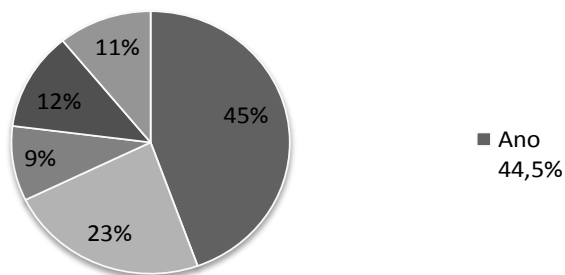
²⁴ PROTEXT, a ČTK. SANEP: Většina Čechů se domnívá, že je ÚSTR zbytečnou institucí [online]. [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.protext.cz/novy/press-release.php?id=18816>

Vybrané otázky z průzkumu SANEP.cz²⁵:

Podle Vašeho názoru je ÚSTR:

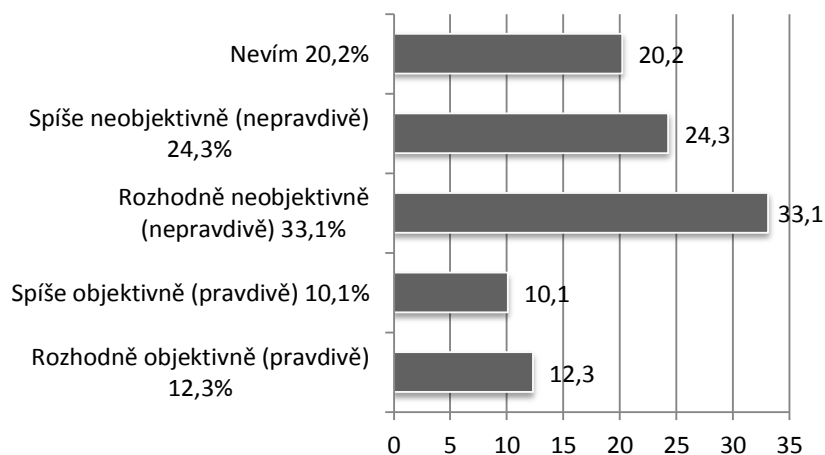

Souhlasíte s názorem, že by měl být ÚSTR zrušen, totalitní režimy by měla zkoumat Akademie věd a archiv spravovat Národní archiv České republiky?

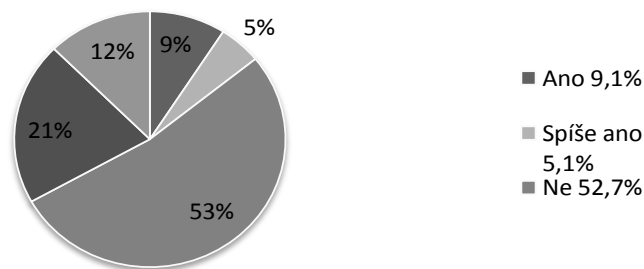

²⁵ SANEP: Většina Čechů se domnívá, že je ÚSTR zbytečnou institucí [online]. [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://www.protext.cz/novy/press-release.php?id=18816>

Podle vašeho názoru se ÚSTR zabývá zkoumáním
objasňováním éry obou totalitních režimů
v Československu, tedy komunismem a nacismem?

Považujete ÚSTR za instituci zcela nezávislou na
vládnoucí politické reprezentaci?

3. Vzdělávací role Ústavu pro studium totalitních režimů

Kategorie vzdělávání je v činnosti ústavu bohatě zastoupena. Zaměřuje se na všechny kategorie pedagogické profese a snaží se pedagogům maximálně usnadnit práci s tématy spadajícími pod kategorii totalitních režimů a moderních dějin. I proto jsou všechny materiály volně ke stažení. Učitelé tu mohou najít metodiky, výukové materiály, pracovní listy, texty, audiovizuální materiály, aktuality a také například odkazy na další odbornou literaturu vhodnou pro pedagogickou přípravu. Oddělení vzdělávání se také zaměřuje na produkci různých webových projektů, vždy ucelených a zaměřených na jedno období z historie. Tyto interaktivní vzdělávací webové stránky mohou posloužit jak učitelům, tak i žákům při samostudiu. Každý z projektů obsahuje všechny nezbytné informace potřebné k pochopení a porozumění historického kontextu. Nabízí komplexní archiv materiálů a zповědí přeživších potřebných k vytvoření vlastního názoru a pohledu na dané historické období.

3.1 Výzkum „Výuka soudobých dějin“

V roce 2012 napsali Jaroslav Pinkas a Vojtěch Ripka (zaměstnanci ÚSTR) vyjádření o výuce moderním dějin a pokusili se vysvětlit české klišé typu: „*Soudobé dějiny se neučí; učitelé se jich bojí, mají často máslo na hlavě, a výuka tak na většinu škol končí rokem 1945*“²⁶. Podle nich novináři mnohdy píšou články na základě rodinné zkušenosti a považují tento příklad za objektivní. Ústav pro studium totalitních režimů se pokusil z omezující osobní zkušenosti vykročit a objednal si u agentury Factum Invenio velký průzkum o stavu výuky soudobých dějin. Výsledky průzkumu vyvracejí tvrzení, že by se učitelé „báli“ učit o době minulé; dvě třetiny učitelů se dokonce domnívají, že by se výuce moderních dějin mělo věnovat více času než dnes. Pedagogové se v rámci výuky soudobých českých dějin nejvíce věnují tématům přelomových let 1968 a 1989 a také výkladu politických procesů z padesátých let dvacátého století.

Bohužel, na základních školách vychází výuka poválečných dějin na druhé pololetí devátého ročníku, kdy je mnoho žáků v této době přijatých na střední školy. Pro pedagoga je obzvlášť v tomto období velmi těžké žáky motivovat k učení ve stejném tempu, a dochází tak ke skluzu v osnovách, přičemž poválečná témata jsou zrovna ta, co na to „doplácí“ (viz. Tabulka č. 2, 3 níže).

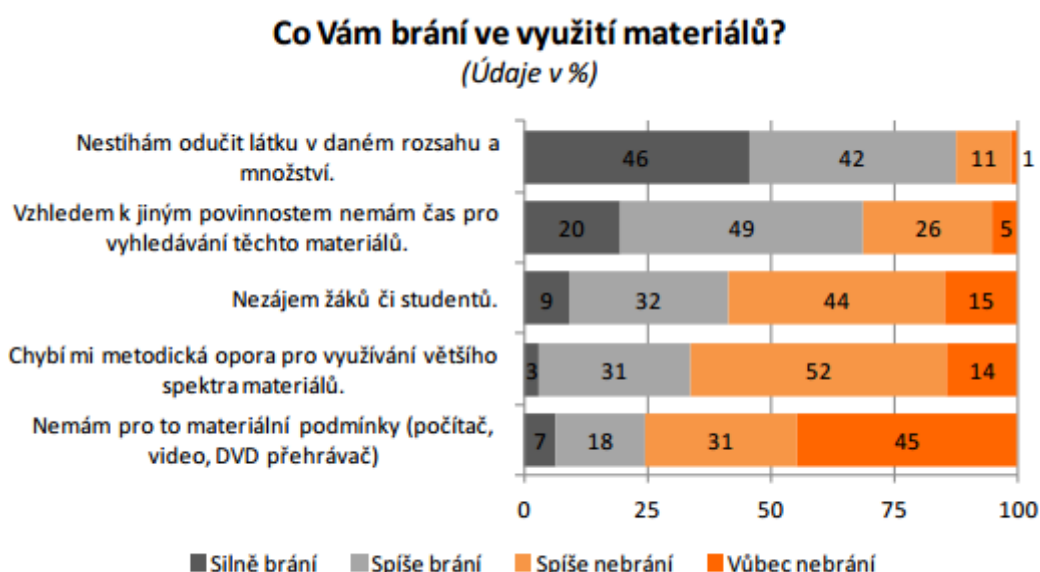
²⁶ PINKAS, Jaroslav. RIPKA, Vojtěch. *Mýty o výuce soudobých dějin* [online].: 3 [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/vyzkum-vyuky/media/ln.pdf>

Tabulka č. 2 Co si učitelé přejí využívat při výuce častěji

Přání využívat více:	1	%	2	%	3	%
Materiály	vzpomínky pamětníků	43	archivní materiály	43	dokumenty + rozhlas	42
Pomůcky	interaktivní internetové prezentace	62	materiály na DVD	61	dobové materiály	50

Tabulka č. 2 dokumentuje tři nejčastěji zmiňované materiály a pomůcky, které by učitelé rádi využívali více.

Tabulka č. 3 Co brání učitelům ve využití materiálů

Tabulka č. 3 znázorňuje rezervy, které učitelé cítí v používání zmíněných materiálů. Jako nejvýznamnější zábrana se ukázal být nedostatek času na odučení látky. Tento problém vnímá 88 % dotázaných. Téměř 70 % z nich rovněž nenachází dostatek času na vyhledávání materiálů. Přes 40 % kantorů se domnívá, že žáci o výukové materiály nemají zájem.

Dále jsem z rozsáhlého výzkumu vybrala téma zaměřující se na přípravu učitele do hodiny pomocí výstupu jiných institucí (viz. Tabulka č. 4). Jak vidíme z tabulky, učitelé využívají pro přípravu a výuku moderních dějin nejhojněji výstupy z České televize, internetu,

Památníku Terezín, Ústavu pro studium totalitních režimů. Ústav se umístil vysoko v tabulce, ještě před zasláním balíčků „Soudobé dějiny v kostce“²⁷. Je tedy možné, že v případě opakování tohoto dotazování by se Ústav vzhledem k počtu zaslaných balíčků (do 5 000 škol) umístil ještě na vyšších pozicích v tabulce²⁸.

Tabulka č. 4 Zdroje pro přípravu na výuku moderních dějin

Instituce	Často (%)	Méně často (%)	Zřídka (%)	Nikdy (%)
Česká televize	17	58	23	3
Stránky www.moderni-dejiny.cz	27	46	23	5
Památník Terezín	8	29	47	16
Ústav pro studium totalitních režimů	6	26	44	24
Člověk v tísni	9	23	41	27
Český rozhlas	4	25	52	19
Památník Lidice	5	22	50	23
Ústav soudobých dějin ČAV	3	23	49	25
Univerzity a vysoké školy	4	21	47	27
Židovské muzeum v Praze	4	19	48	29
Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu	2	15	48	35
Vojenská muzea v ČR	2	14	50	34
Památník národního písemnictví	1	13	50	35
Konfederace politických vězňů ČR	1	12	47	39
Evropský institut odkazu Šoa	1	7	31	61
Masarykova univerzita v Brně	1	7	29	63
Československé dokumentační středisko	0	6	30	65
Libri Prohibiti	0	4	30	66
Muzeum romské kultury	0	4	33	64
Česko-německý fond budoucnosti	0	3	27	70
Antikomplex	0	2	16	81
Knihovna Václava Havla	0	2	25	72

²⁷ Viz. Kapitola 3.2 Dějepis v 21. století (D21)

²⁸ Zdroj výzkumu: <http://www.ustrcr.cz/data/vyzkum-vyuky/vyzkumna-zprava.pdf>

3.2 Vzdělávací projekty

ÚSTR se k problematice výuky moderních dějin vyjádřil následovně: „*Výuka moderních dějin představuje jednu z priorit školního vzdělávání. Na tom se shodnou učitelé, pověření státní úředníci, historici i rodičovská veřejnost. Samotné konstatování ovšem problémy, které výuku moderních dějin komplikují, nevyřeší. Zodpovědnost za výuku samozřejmě nesou především učitelé a vedení konkrétních škol. Smutnou skutečností zůstává, že se jim ze strany státních institucí a odborných pracovišť pomoci příliš nedostává. Naše iniciativa má tento dluh alespoň zčásti odčinit.*“²⁹

Do této části bakalářské práce jsem vybrala některé z mnoha projektů Ústavu, o kterých si myslím, že jsou nejvíce obsahově vhodné pro výuku na základních školách.

3.2.1 Dějepis v 21. století (D21)

D — 21

Jeden z nejrozsáhlejších projektů Ústavu pro studium totalitních režimů zaměřený na modernizaci a zlepšení systému vzdělávání výuky dějin 21. století vznikl za podpory MŠMT a Evropských strukturálních fondů. D21 pojímá všechny prvky v procesu výuky: výuková DVD pro učitele dějepisu a jejich žáky, knižní metodiky, vzdělávací kurzy pro učitele, výstavy, interaktivní projekty pro žáky. Ačkoli byl projekt financován EU pouze v letech 2012-2014, mnoho aktivit v jeho rámci stále probíhá. Základní rámec projektu D21 se měl skládat ze šesti klíčových oblastí, aktivit:

- **Tvorba výukových DVD**

Celkem čtyři DVD pro učitele dějepisu tematicky zaměřené na československé dějiny. Zahrnují tzv. období normalizace 70. a 80. let, druhou světovou válku a holocaust, dále pak problematiku přepisování dějin v 50. letech.

DVD *Česká společnost 1969-1989* bylo již v září 2013 zasláno na všechny základní a střední školy v České republice. Ve zhruba 90 ukázkách najdou kantoři filmy přibližující normalizační politiku, kulturu, životní styl, ale také péči o životní prostředí nebo úroveň služeb a zásobování.

²⁹ *Projekty ÚSTR: Vzdělávání.* [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vzdelavani>

Zbylá DVD byla obsahem balíčku „*Soudobé dějiny v kostce*“, který ÚSTR rozesílal spolu se dvěma metodikami jako sadu interaktivních materiálů pro výuku soudobých dějin. Na všech DVD je množství audiovizuálních, ikonických a textových materiálů metodicky připravených pro použití ve výuce. Využívány jsou originální filmové materiály z archivů ČT, Národní filmové asociace, Krátkého filmu atd.

- **Projektové vyučování**

Dvanáct škol se zapojilo do této části projektu a jejich zkušenosti napomohly s realizací komplexní metodiky zaměřené na výuku období let 1938-1989, včetně příkladů z praxe a tipů založených na skutečném vyučování daných témat. Během spolupráce Ústavu se školami se žáci setkávali s pamětníky, mnohdy z řad jejich vlastní rodiny. Poznávali životní styl generací rodičů a prarodičů. Kolem stovky žáků se zapojilo do vzniku mnoha školních i městským výstav a projektových dnů.

- **Pilotování výukových DVD**

V rámci této aktivity probíhalo testování již zmíněných výukových DVD na vybraných školách. Učitelé zapojení do projektu testovali funkčnost a vypracovávali evaluační dotazníky, na jejichž základě byly provedeny nutné úpravy, aby mohla výuková DVD do všech škol sloužit svému účel.

Role pilotujícího učitele:

- Pilotuje - testuje a ověřuje - dodané výukové aplikace ve výuce: zejména DVD, ale i další dodané materiály.
- O své činnosti podává zprávu: datum provedení pilotáže a popis třídy, ve které pilotáž proběhla.
- Dokládá pilotáž v smluvně zadaném rozsahu 2 tříd a 40 žáků, kopií třídní knihy.
- Dává informaci Ústavu o termínu pilotáže předem. Některých hodin se zúčastní lektor Ústavu.
- Dodává písemné zprávy: v roce 2013 průběžnou a v roce 2014 souhrnnou.
- Zprávy obsahují analýzu průběhu pilotáže, zjištění z praxe, doporučení k zvýšení výnosnosti, informace o silných a slabých místech aplikací, zpětnou vazbu žáků, postřehy a náměty atd.
- Pilotování je propojeno s tvorbou metodiky.
- Spolupracuje při vypracování monitorovacích zpráv, dodává výkazy práce, průběžně kooperuje s pracovníky Ústavu.
- Absolvuje kurz „Využití médií při výuce dějepisu“.

- **Webový portál pro výuku dějepisu v 21. století**

V roce 2014 byly spuštěny webové stránky projektu www.dejepis21.cz jako ucelená nabídka všech dostupných výukových materiálů a přehledných metodických pomůcek pro výuku dějin. Stránky obsahují náměty témat hodin včetně doporučených filmových či jiných pramenů či anotace výukových DVD vydaných Ústavem. Velmi praktický je oddíl určený pro diskusní fórum, kde učitelé sdílí své zkušenosti a materiály.

- **Semináře pro učitele a regionální přednášky**

Na rozdíl od předchozího bodu se tento podařilo realizovat v plné podobě a semináře nejen v rámci projektu D21, ale celkově všechny pořádané vzdělávací sekci Ústavu jsou hojně navštěvované. Tyto semináře jsou bezplatné a je na ně možné se přihlásit přes webový formulář na stránkách Ústavu. Semináře jsou vždy ohlašovány dostatečně v předstihu, konají se především v Praze. Semináře určené k projektu D21 byly zaměřeny především na seznámení učitelů s novými výukovými pomůckami a metodami. Semináře obsahovaly i modelové hodiny určené k rozvíjení kompetencí pro práci s technikou a médií.

- **Média a publicita**

Projekt byl silně medializován³⁰ jak v tisku, tak na internetu především z důvodu rozšíření povědomí o existenci těchto možností výuky mezi co největším procentem pedagogů.

3.2.2 Balíček Soudobé dějiny v kostce

V této kapitole se zaměřím na obsah a celkové zpracování materiálů, včetně jejich možného využití ve výuce, a na dějepisné vzdělávací cíle dle RVP, které vzdělávací balíček Soudobé dějiny v kostce splňuje. Sada zasláná Ústavem pro studium totalitních režimů do škol obsahuje:

- Knižní metodiku *Paměť a projektové vyučování v dějepise*
- Knižní metodiku *Dějiny ve filmu*
- DVD *D21 Historie 1950 – Příběhy jednoho zázraku*
- DVD *D21 – Obrazy války*

³⁰ ÚSTR posílá do škol zdarma balíček pro výuku soudobých dějin [online]. [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ustr-posila-do-skol-zdarma-balicek-pro-vyuku-soudobych-dejin/1157807>, Školáci se budou učit dějepis i z majora Zemana [online]. [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/skolaci-se-budou-ucit-dejepis-i-z-majora-zemana-fqj-domaci.aspx?c=A081219_222425_studium_zra

- DVD D21 – *Dějiny ve škole*

Knižní metodika ***Paměť a projektové vyučování v dějepise*** je strukturována tak, aby zachytila postupné kroky žáků a učitelů na cestě rozvíjení historického myšlení a dosahování samostatného historického poznání. Kniha obsahuje celkem pět kapitol a závěrečná část je věnována příkladům praxe.

V první kapitole ***Paměť a dějiny ve škole*** jsou vysvětleny základní pojmy a teorie, které jsou využitelné ve školní praxi. Učitel dostane odpověď na otázku: proč je vůbec důležité ve výuce dějepisu s konceptem paměti pracovat. Kapitola druhá, ***Vzpomínky jako školní historický pramen***, vysvětluje důležitost šíření povědomí o době nedávno minulé mezi žáky pomocí ústních svědectví a hodnocení vzpomínek, které se dotýkají mnohdy jejich vlastní rodinné paměti. Metodika nabízí učiteli příkladové otázky, se kterými napomůže žákovi individuálně reflektovat jeho vlastní zkušenost s pamětníky. Další kapitola s názvem ***Besedy s pamětníky, nebo aplikace metody orální historie*** diskutuje možné problémy spojené s pamětníckými besedami. Zároveň nabízí alternativní možnosti využití metody orální historie ve výuce pomocí různých projektů, které sám Ústav v rámci D21 pilotně ověřil. ***Paměť věcí a míst: od konkrétního k historickému myšlení*** představuje metodu objektového učení, praktické příklady a náměty, jak skrze analýzu fotografií, pohlednic či pomníků trénovat a rozvíjet samostatné badatelské dovednosti žáků. Pro mne nejzajímavější část knihy představuje kapitola ***Projektové vyučování v Dějepise: příležitost společně tvořit*** věnující se přínosu a rozvoji projektové výuky. Obsahuje náměty pro školní badatelské projekty, ilustrované zkušenosti z praxe. Jako budoucí pedagog bych určitě pro přípravu na výuku využila právě tuto metodiku.

Dějiny ve filmu jsou příručkou, jak správně učit s pomocí filmových zdrojů. Příručka nabízí jednotlivé tipy na filmy včetně popisu, na co se s žáky zaměřit. Kromě popisu klasických českých kinematografických děl, jako jsou např. Pelíšky či Bony a klid, jsou dvě třetiny knihy věnovány ukázkám na DVD, které jsou taktéž součástí balíčku. Učitel si může vybrat jednotlivá témata dle věku žáků. Ukázky obsahují propagandistické snímky, ale i velmi reálné obrazy války. Metodika je velmi pěkně zpracována, obsahuje metodické listy, tipy na výlety, otázky vzbuzující v žácích zvědavost. Myslím si, že pokud budu někdy mít tu možnost učit o moderní historii, určitě využiji návody v této příručce.

Na příručkách se mi nejvíce líbí možná variabilita výuky učitele. Příručka nabízí spoustu inspirace a námětů na výlety a možné varianty, jak učit o určitých obdobích historie. Metodiky o dějinách ve filmu a projektovém vyučování v dějepise jsou založené na zkušenostech učitelů,

kteří je testovali na vlastních projektech. Myslím si, že rady od skutečných pedagogů jsou velmi cenné a pomohou mnohem více, než vysvětlení látky historikem. Co se mi na druhou stranu nelíbí, je skutečnost, že děti jsou u některých projektů nabádány k využívání internetových zdrojů ke zjištění potřebných informací a jako příklad metodika uvádí server Wikipedia.cz. Děti na základní škole už by v dnešní době měli vědět, jak a kde si najít seriózní zdroj i mimo tuto internetovou kroniku, kam může přispívat opravdu každý a informace zde nalezené mohou být proto značně zavádějící, neúplné nebo dokonce nesprávné.

Následují výuková DVD pojatá jako multimediální aplikace pro dějepisnou výuku:

DVD Historie 1950 nabízí učitelé připravenou výukovou jednotku, která je založena na pátrání po stopách příběhu faráře Josefa Toufara a číhoštského zázraku. Hodina je sestavena jako jednoduchá a přehledná prezentace, která provazuje dobové prameny s pátracími otázkami. Učitel díky snadné ovladatelnosti Historie 1950 určuje tempo výuky a může se více soustředit na tvůrčí práci s žáky. Příprava otevírá prostor pro reflexi pramenů a metodiky, na nichž je založena výuka. Seznamuje uživatele s průběhem hodiny. Učitel se zde může připravit na prezentaci Historie 1950 ve třídě. Nalezne zde podpůrné historické informace a doporučené otázky. Příprava je rozdělena na jednotlivé poznávací situace, které kopírují skladbu prezentace. Nabízí učitelé didaktický komentář k hodině, přehledně spojuje prameny a metodické postupy s konkrétními cíli vzdělávání.³¹

Ukázka přípravy pro učitele pro kapitulu 1.

(zdroj: ČINÁTL, a Jiří MAHA. Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku. ÚSTR, Praha 2014, 1. vydání ISBN 978-80-87912-09-6.)

Situace 1

³¹ ČINÁTL, a Jiří MAHA. Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku. ÚSTR, Praha 2014, 1. vydání ISBN 978-80-87912-09-6.

Cíle

V úvodní poznávací situaci jde o zaujetí a zapojení žáků. Minulost je představena jako živá součást přítomnosti. Historická látka je aktualizována prostřednictvím současné fotografie. Zájem žáků může dále posílit samostatná domácí práce – průzkum internetu.

Instrukce

Při vstupu do Historie 1950 učitel zdůrazní směr pátrání: Kdo to byl Josef Toufar? Co o něm víme? Poznávací situace má herní charakter: učitel se spolu s žáky či studenty vydává po stopách Toufarova příběhu. Pokusí se společně vypátrat jeho životní osudy. Východisko představuje aktuální přítomnost Josefa Toufara ve veřejném prostoru: Proč se v roce 2014 objevil jeho portrét na zdi budovy v Legerově ulici v Praze? Proč katolická církev zvažuje jeho blahořečení?

Vstupní fotografie zobrazuje streetartovou instalaci, která se 19. ledna 2014 objevila v Legerově ulici v Praze. Vytvořil ji designér Otakar Dušek (1974). Oba portréty byly vyvěšeny ilegálně, bez povolení příslušných úřadů. Vše proběhlo během 15 minut, aby nestihla zasáhnout Policie ČR.

Před hodinou

Úvodní setkání s Josefem Toufarem, zprostředkované fotografií umělecké instalace z roku 2014, je vhodné realizovat před vlastní hodinou věnovanou Historii 1950. Učitel může téma otevřít na konci hodiny, která bude bezprostředně předcházet výuce. Zapojení domácí přípravy zvýší efektivitu hodiny věnované Historii 1950. Průzkum webu proto doporučujeme zadat jako domácí úkol, aby na hodinu žáci a studenti přišli již připraveni. Učitel získá více času pro navazující aktivity.

Herní role

Učitel směřuje žáky a studenty k tomu, aby v rámci poznávací situace přijali herní roli (modelovou identitu povolání). Z perspektivy těchto povolání (místní politici, novináři, právníci, vyšetřovatelé) budou sledovat jednotlivé prameny a pátrat po stopách příběhu Josefa Toufara. Na vstupní aktualizaci tématu navazuje informativní ukázka z filmu Číhošťský zázrak potřeť (1991, r. Jindřich Polan), která ilustruje, jak se na číhošťské události vzpomínalo krátce po roce 1989.

Doplňující otázky

- Pokuste se dle fotografie určit budovu a zjistit, proč zde byly tváře umístěny.
- Co myslíte, proč to Otakar Dušek udělal?
- Objevil se Josef Toufar v médiích i v jiné souvislosti?

Reflexe

K otevření celého příběhu záměrně využíváme současné prameny, které nevyžadují znalost dobového kontextu. Jedná se o fotografii pietního místa, které bez povolení úřadů vytvořil designér Otakar Dušek v lednu 2014. Výtvarně stylizované portréty Jana Palacha a Josefa Toufara umělec instaloval na zchátralou budovu bývalého sanatoria v Legerově ulici, kde oba muži zemřeli. Instalace proběhla v den výročí smrti Jana Palacha – 19. ledna. Příběhy jednoho zázraku otevíráme od konce, abychom postupovali od blízkého k vzdálenému. Předpokládáme,

že odkaz na aktuální společenský kontext představuje pomyslný pevný bod pro poznávání historie.

2:00 (úvod, diskuse nad fotografií)

Co víte o Janu Palachovi? Co víte o Josefu Toufarovi?

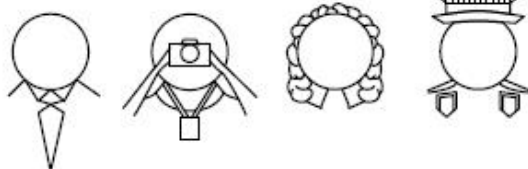
PÁTRÁNÍ PO STOPÁCH MINULOSTI

Na počátku si každý vybere jedno povolání.

Zvolené povolání určí jeho roli v pátrání a úhel pohledu na prameny.

Kdo jsme?

MÍSTNÍ POLITICI NOVINÁŘI PRÁVNÍCI VYŠETŘOVATELÉ

Pracovní list ke kapitole 1.³²

³² Zdroj: ČINÁTL, a Jiří MAHA. Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku. Kapitola 1. Pracovní list. ÚSTR, Praha 2014, 1. vydání ISBN 978-80-87912-09-6.

Obrazy války: výukové DVD věnované 2. světové válce je druhou ze tří multimediálních učebnic. Jak název napovídá, DVD obsahuje především vizuální stránku války, obrazy, fotografie a další. První část nosiče se věnuje událostem, které zůstaly v paměti české kultury a jejichž význam je patrný dodnes. Druhá část se věnuje obrazům a vizuálním ikonám v populární kultuře. V kapitole najdeme rozборы obrazů válečné zkušenosti, vysvětlen je i pojem byrokracie, práce, my a oni či uniforma, čili materiály, které překračují běžné vymezení války. Skrze tyto fenomény tak mají žáci možnost posuzovat nejen období tzv. třetí republiky a nástupu komunistického režimu, ale i naši současnost.

„DVD můžete používat několika způsoby, v úvodu každé kapitoly najdete vstupní kompozici, která se nabízí k přímému využití ve výuce. Každá kapitola ovšem obsahuje také „knihovnu“, v níž se soustřeďuje velké množství dalšího materiálu: především filmových ukázek různé provenience (s důrazem na unikátní dobové snímky z Národního filmového archivu), ikonografie (doboové karikatury a fotografie) a textů (především vzpomínkových, ale i materiály úřední provenience a úvahy historiků a sociologů). Každý jednotlivý materiál (ať už film, obraz nebo text) je sám o sobě základní výukovou jednotkou, opatřenou anotací, přinášející základní informace o tomto materiálu, jeho původu a samozřejmě také návrhy na jeho využití při výuce.“³³

Dějiny ve škole jsou posledním a nejmladším DVD v balíčku „Soudobé dějiny v kostce“. Jeho multimediální rozhraní nabízí učitelům přehledný koncept výuky skrze jednotlivé modelové hodiny pro různé věkové kategorie. Témata jsou postupně doplňována, vždy přehledně popsána, určena pro dějepis i pro výchovu k občanství.

Příklad tématu a jeho cíle:

Škola a rodiče ZŠ – 7., 8. třída / gymnázium – sekunda, tercie, Výchova k občanství – Člověk ve společnosti.

³³ PINKAS, Jaroslav. Obrazy války: výukové DVD věnované 2. světové válce. ÚSTR, Praha 2014, 1. vydání ISBN 978-80-87912-08-9.

Cíle

- *Žák analyzuje různé formy vztahů mezi rodiči a učiteli, mezi rodinou a školou, vnímá proměny těchto vztahů v průběhu dvou století, uvědomuje si, že vztah ke vzdělání prochází vývojem, uvědomuje si plynutí času.*
- *Žák analyzuje formy rodičovského nátlaku a rozumí pozici učitele.*
- *Žák posuzuje a hodnotí různé modely chování, rozlišuje vhodné a nevhodné typy rodičovské intervence.³⁴*

Témata obsažená v celém balíčku splňují požadavky učiva RVP pro Dějepis a to: první světová válka a její politické, sociální a kulturní důsledky, vznik Československa, jeho hospodářsko-politický vývoj, sociální a národnostní problémy, mezinárodně politická a hospodářská situace ve 20. a 30. letech, totalitní systémy – komunismus, fašismus, nacismus – důsledky pro Československo a svět, druhá světová válka, holocaust; situace v našich zemích, domácí a zahraniční odboj; politické, mocenské a ekonomické důsledky války. Také je potřeba ocenit grafickou úpravu³⁵ a celkové zpracování materiálů. Působí velmi moderně a profesionálně. Všechny multimediální pomůcky jsou uživatelsky velmi příjemné a jednoduše ovladatelné.

3.2.3 Cesta k listopadu 1989

Projekt Cesta k listopadu 1989 je určen jako metodická pomůcka učitelům dějepisu a společenských věd. Téma přechodu od komunismu k demokracii zahrnuje celkem osm kapitol, obsahujících výklad historického pozadí událostí doplněný o dobová videa či reflexe občanů, kteří zažili „cestu k listopadu 1989“. Dále je k dispozici kantorům ke každé kapitole metodický list shrnující společenské souvislosti a možné otázky pro studenty k zamyšlení, ať už nad tématem samotným či nad přiloženým videem. Každá kapitola nabízí multimediální přípravu do hodiny na velmi zajímavá témata. Vše je dostupné zdarma na odkazu: <http://www.ustrcr.cz/cs/cesta-k-listopadu-1989>.

³⁴ PINKAS, Jaroslav a Karina HOŘEJŠÍ. *Dějiny ve škole: Škola a rodiče* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů [cit. 2015-06-18]. Dostupné z: <http://dejinyveskole.dejepis21.cz/priprava.html?hodinald=6>

³⁵ Náhled k dispozici na: http://www.ustrcr.cz/data/pdf/tiskove_zpravy/2014/11-12-2014/Graficky_podklad_D21.pdf

Na jedné z kapitol si ukážeme všestrannost předpřipravených materiálů Ústavem vzhledem k požadavkům rámcového vzdělávacího programu pro základní školy. Zvolíme jednu oblast z oborů Člověk a společnost a Dějepis, například hned první téma: „**Stín osmašedesátého**“. Kapitola nabízí kantorovi chronologický popis společenských událostí včetně faktů o době normalizační moci a výkladu roku 1968.

„Rok 1968 znamenal pro komunistickou ideologii v Československu zásadní zlom. Po srpnovém vpádu vojsk Varšavské smlouvy a následné „konsolidaci“ ve vedení KSČ definitivně skončil „šťastný věk“ budování socialismu. Budovatelské nadšení raných padesátých let již vyvanulo dávno. V průběhu roku 1969 však ztratila svou sílu i rétorika obrodného procesu, jež nakrátko oživila víru v ideologické vize komunismu...“³⁶

Dále je k dispozici video, ve kterém jsou v roce 1988 převážně mladí lidé dotazováni redaktory Videojournalu na dobu kolem roku 1968. Odpovědi respondentů jsou velmi opatrné a mnohdy i ideologicky nesprávné (lidé odpovídají obecně a mnohdy si ani sami nejsou jistí detaily, popisují události např. jako nesmyslný rok, kdy si lidé slibovali věci, co se nestaly; hovoří se o tzv. „palácovém převratu“ či o potlačení protisocialistických živlů). Ani jeden z dotazovaných neopoví otevřeně a nemluví o všech faktech. Na video navazuje metodický list reagující na odpovědi z videa³⁷. (Celý metodický list – viz. Přílohová část, Příloha č. 2).

Varianta 1: jednotlivé úkoly

Krok 1: promítnout ukázkou

Krok 2: zadat otázky (případně se k částem ukázky vrátit)

Možné otázky:

1. Pokuste se blíže analyzovat odpověď ženy s kaštanovými vlasy (která byla aktuálně na cvičení z marxistické filozofie). Postihnete rozpor v její odpovědi?
2. Pokuste se interpretovat odpověď narátora č. 5 (mladík s dlouhými vlasy).
3. Pokuste se interpretovat odpověď narátora č. 8 (důchodce v šedém svetru). Jak na Vás působí vzhledem k ostatním vypovídajícím?
4. Pokuste se interpretovat odpověď narátora č. 12 (mladík v kožené vestě se cvočky).
5. Všimněte si reakce respondenta č. 13 (mladík s brýlemi). Co asi myslí tím „co a jak“?
6. Všimněte si, které odpovědi jsou v souladu s oficiálním pohledem a které se odvolávají na školní znalosti?
7. Které odpovědi byste označili za nejvíce vyhýbavé? Proč?
8. Co chtěli asi autoři ankety vyjádřit závěrečným fiktivním rozhovorem se sochou?

³⁶ PINKAS, Jaroslav a další. *Cesta k listopadu 1989: Stín osmašedesátého* [online]. 2012 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/stin-osmasedesateho>

³⁷ PINKAS, Jaroslav a další. *Cesta k listopadu 1989: Stín osmašedesátého* [online]. 2012 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/stin-osmasedesateho>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a jeho cílové zaměření vzdělávací oblasti pro oblast člověk a společnost zahrnuje následující položky (Vybrané kompetence, které by žák zdokonalil během hodiny dějepisu vyučované s pomocí metodického materiálu „**Stín osmašedesátého**“):

- *rozvíjení zájmu o současnost a minulost vlastního národa i jiných kulturních společností, utváření a upevňování vědomí příslušnosti k evropské kultuře;*
- *odhalování kořenů společenských jevů, dějů a změn, promýšlení jejich souvislostí a vzájemné podmíněnosti v reálném a historickém čase;*
- *hledání paralel mezi minulými a současnými událostmi a jejich porovnávání s obdobnými či odlišnými jevy a procesy v evropském a celosvětovém měřítku;*
- *utváření pozitivního hodnotového systému opřené o historickou zkušenost;*
- *rozlišování mýtů a skutečností, rozpoznávání projevů a příčin subjektivního výběru a hodnocení faktů i ke snaze o objektivní posouzení společenských jevů současnosti i minulosti;*
- *vytváření schopnosti využívat jako zdroj informací různorodé verbální i neverbální texty společenského a společenskovedního charakteru;*
- *rozvíjení orientace v mnohotvárnosti historických, sociokulturních, etických, politických, právních a ekonomických faktů tvořících rámec každodenního života; k poznávání a posuzování každodenních situací a událostí ve vzájemných vazbách a širších souvislostech včetně souvislostí mezinárodních a globálních;*
- *úctě k vlastnímu národu i k jiným národům a etnikům; k rozvíjení respektu ke kulturním či jiným odlišnostem (zvláštnostem) lidí, skupin i různých společností;*
- *utváření vědomí vlastní identity a identity druhých lidí, k rozvíjení realistického sebepoznávání a sebehodnocení, k akceptování vlastní osobnosti i osobnosti druhých lidí;*
- *rozpoznávání názorů a postojů ohrožujících lidskou důstojnost nebo odporujících základním principům demokratického soužití; ke zvyšování odolnosti vůči myšlenkové manipulaci.³⁸*

V kategorii Dějepis by tento projekt byl součástí učiva:

- vývoj Československa od roku 1945 do roku 1989, vznik České republiky.

Další kapitoly a materiály dostupné na webu cesty k listopadu 1989:

- Přestavba, Opozice, Demontrace, Kultura a politika, Revoluce, Pohled k sousedům, „Fakta“ (záznamy televizního pořadu Fakta);

³⁸ *Národní ústav pro vzdělávání: Upravený RVPZV se zpracovanými změnami_290313* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/318/>

- Kalendárium všech událostí;
- Metodické postřehy, výukové prezentace, odkazy na další projekty s podobnými tématy, výukové DVD.

3.2.4 Čítanka kolektivizace

Čítanka kolektivizace obsahující několik tematických okruhů (Společenská transformace, Zakládání JZD, Represe a diskriminace, Obrazy propagandy, Rehabilitace, Dědictví kolektivizace) slouží jako doplňkový materiál k výuce soudobých dějin. Nabízí učitelům možnost, jak propojit se svým výkladem textové ukázky či obrazový materiál a oživit tím žákovi hodinu. Jednotlivé kapitoly nabízejí obrazový přehled transformace české a moravské vesnice, ukázky textů z dobového tisku, memoárovou literaturu a jiné. Všechny materiály jsou zdarma k dispozici na webové stránce projektu: <http://www.ustrcr.cz/cs/citanka-kolektivizace>.

Nejzajímavější částí tohoto projektu je podle mého názoru ikonografický materiál. Pro ukázkou jsem vybrala kapitolu o *Obrazech propagandy*. Kapitola vysvětluje pojmy pomocí ukázek textu a obrazového materiálu k tématům:

- Pojem „Kulak“ a „Vesnický boháč“;
 - „Při volbě „vhodného“ označení pro majetnější rolníky se komunisté inspirovali v Sovětském svazu, kde se pro nepohodlné rolníky používalo označení „kulak“. Tento výraz zde měl svůj historický původ...“³⁹
- „Vesniční boháči“ sabotující JZD;
- Formy sabotáží „vesnických boháčů“;
- Obrazy „vesnického boháče“;
- Vesniční učitelé;
- Agitační kampaně;
- Kolektivizace ve filmu.

³⁹ JECH, Karel. *Pojem „Kulak“ a „Vesnický boháč“: Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Vyšehrad, Praha 2009 [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/pojem-kulak-a-vesnicky-bohac>

3.2.5 Paměť a dějiny totalitních režimů

Tento výjimečný a velice rozsáhlý projekt realizuje Skupina orální historie Ústavu pro studium totalitních režimů od roku 2008. Jedná se o zcela unikátní sběr fotografií, rukopisných vzpomínek a převážně výpovědí přímých svědků důležitých událostí moderní československé historie. Na základě natočených zpovědí a posbíraných dokumentů vzniklo několik výstav a publikací, ale také veřejné konference, kde se veřejnost mohla s pamětníky setkat. K dnešnímu dni je v archivu natočeno 520 vzpomínek.

Jednotliví pamětníci jsou rozděleni do několika skupin, u každé z nich je jmenný seznam, který obsahuje životopis každého vyprávějíčího včetně videa zpovědi.

- Českoslovenští občané internovaní v sovětských pracovních táborech 1930–1960,
- příslušníci církvi perzekuovaných v letech 1948–1989,
- účastníci protikomunistického odboje a odporu 1948–1989,
- krajané v zahraničí 1938–1989,
- oběti kolektivizace zemědělství 1948–1989,
- skauti v odboji a ilegalitě 1938–1989,
- zahraniční účastníci protestů proti okupaci Československa v roce 1968,
- československý disent 1977–1989,
- oběti nucené práce v Pomocných technických praporech (PTP),
- obyvatelé pohraničí.⁴⁰

Výstavy, které proběhly v rámci projektu:

- Židé v gulagu;
- Diktatura vs. naděje – spolupráce;
- Čechoslováci v gulagu;
- Zkouška odvahy — spolupráce;
- My jsme to nevzdali — spolupráce;
- Za vaši a naši svobodu — spolupráce.

⁴⁰ *Paměť a dějiny totalitních režimů: Cílové skupiny projektu* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezim>

3.2.6 Antologie ideologických textů

Tato webová učebnice je určena základním, ale především středním školám. I přesto, že má práce zacházet především s projekty určenými mladším dětem, nabízím zde stručný popis Antologie ideologických textů. Tato učebnice může nalézt své uplatnění i na základních školách jako materiál pro přípravu referátů či jako doplňkový materiál pro žáky, kteří se chtějí dozvědět něco nad rámec vyučování. Celá antologie včetně konkrétních textů je zdarma k dispozici i pro šíření, to v dnešní copyrightové⁴¹ době ocení nejen pedagog. Jednotlivá témata obsahují ukázky textů, dále přibližují historický kontext doby vzniku textu a nabízí kompletní materiál ke stažení v PDF. Zde pro představu některé z kapitol včetně krátké anotace:

Slib věrnosti Říši. Projevy prezidenta Emila Háchy po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, provedeném československými parašutisty 27. května 1942. Dále pak Projevy na manifestacích za doby protektorátu.

Julius Fučík a jeho Reportáž. Ukázky manipulací komunistické strany během nástupu k moci, analýza manipulací ideologického potencionálu Fučíka.

Jiráskovská akce. „*Hlásíme se k Jiráskovi, a je nám blízký - bližší než staré společnosti kapitalistické - že ve svém díle mistrně vystihl, které to naše tradice vedou vpřed, k svobodě a k rozkvětu národa. Jeho dílo nás učí tedy správnému pohledu na naši minulost, posiluje naše národní sebevědomí a plní nás dějinným optimismem a vírou v tvořivé síly lidu. President republiky Klement Gottwald.*“⁴²

Fučíkův odznak. „Fučíkovci“, kteří tvořili ideologickou elitu mezi mladými svazáky. Získání odznaku jim otevíralo dveře k dalšímu postupu nejen v rámci aparátu ČSM a KSČ, ale i ve škole či na pracovišti.

Případ Babice. Projev ministra Václava Kopeckého z roku 1951 o hrůzném napadení členů místního národního výboru Babice a následném zastřelení několika z nich komunisty, kteří vpadli na školní třídy, kde se schůze konala.

Dále jsou k dispozici materiály: Poučení z krizového vývoje, Anticharta, Ferda Mravenec ve službách ideologie, Učebnice dějepisu ve službách ideologie.

⁴¹ Copyright (ENG) = doložka o výhradě autorského práva.

⁴² JIRÁSEK, Alois: *Temno*, Praha, Melantrich 1950, s. 3.

3.3 Badatelské projekty

V zákoně o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek jsou konkrétní tematické okruhy, kterými se mají badatelé zabývat. Konkrétně jde tedy o dobu nesvobody v období od 30. září 1938 do 4. května 1945. Dále pak obdobím komunistické totalitní moci, čili o úsek československých dějin od 25. února 1948 do 29. prosince 1989 a dále dobou tomuto časovému úseku předcházející, v níž probíhaly děje týkající se příprav k totalitnímu uchopení moci Komunistickou stranou Československa. Bezpečnostní složku tvořily Federální ministerstvo vnitra, Ministerstvo vnitra České socialistické republiky s výjimkou útvarů vykonávajících výhradně civilně-správní činnost, Sbor národní bezpečnosti s výjimkou útvarů vykonávajících funkce státních archivů, Sbor nápravné výchovy, Pohraniční stráž, vojska Ministerstva vnitra, zpravodajská správa Generálního štábu Československé lidové armády, odbor vnitřní ochrany Sboru nápravné výchovy Ministerstva spravedlnosti České socialistické republiky a jejich předchůdci v období komunistické totalitní moci.⁴³

Badatelé mají k dispozici celý velmi rozsáhlý archiv bezpečnostních složek a další dokumenty vypovídající o historických faktech doby nesvobody. Členové badatelského týmu vydávají přídatné studie k jednotlivým zkoumaným obdobím, které jsou pak k dispozici příštím generacím. Na webových stránkách jsou ukázky archivních dokumentů bohatých na historická fakta a zajímavosti. Jednotliví badatelé z řad občanů mohou dále skrze web čerpat z fotografií, rozhovorů s pamětníky a také z časopisů a periodik a knih vydávaných Ústavem pro studium totalitních režimů a Archivem bezpečnostních složek.

⁴³ ZÁKON č.181/2007 Sb.: O Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů č. 181*. Praha, 8. června 2007.

4. Výzkumná část: Do jaké míry ZŠ v Českých Budějovicích využívají projektů Ústavu ve výuce

4.1 Dotazníkové šetření

Dotazník jsem rozeslala pomocí webového formuláře na platformě google.docs, dostupné pro všechny internetové prohlížeče.

Dotazník vypadal následovně:

Vzdělávací role Ústavu pro studium totalitních režimů ve výuce na základních školách v Českých Budějovicích

Pokud na první otázku odpovíte NE, přejděte prosím na konec dotazníku a odešlete. Děkuji

Název školy:

Dotazník bude ve výsledcích mé BP anonymní, údaj o škole slouží pouze pro mne a pro orientaci v odpovědích.

1) Víte o existenci programů a projektů Ústavu pro studium totalitních režimů určených pro žáky základních škol?

Jedná se o projekty, které mají dětem pomoci pochopit dobu nedávno minulou a obeznámit je s problematikou např. odboje, holocaustu, komunistického bloku atd.

- Ano, jsem s obeznámen/a s projekty ústavu
- Ano, slyšel/a jsem o nich
- Ne, nevím, že ÚSTR nabízí vzdělávací projekty pro mládež
- Ne, neznám Ústav pro studium totalitních režimů
- Other:

2) Použil/a jste někdy ve výuce materiály/projekty/vzdělávací weby ÚSTRU jako učební pomůcku?

- Ano, využívám materiál/y ústavu ve výuce pravidelně
- Ano, využil/a jsem materiál/y více než jednou

- Ano, pouze jednou
- Ne, nikdy jsem nevyužil/a materiály ústavu ve výuce

3) Na základě odpovědi na druhou otázku, popište vaši spokojenost či nespokojenost s výukovou hodnotou materiálu a jeho přínosem do hodiny.

Na škále od 1-5 oznámujte přínos materiálů jako ve škole: 1-Výborná učební pomůcka
5-Nebyl/a jsem spokojena

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- Nikdy jsem materiály nepoužil/a ve výuce. (Uvedte prosím důvod do následující kolonky)
- Other:

4) Uvedte, prosím, jaké projekty Ústavu využíváte/jste někdy využil/a ve výuce.

- Dějepis v 21. století („Soudobé dějiny v kostce“)
- Cesta k listopadu 1989
- Čítanka kolektivizace
- Velké a malé příběhy moderních dějin
- Film a dějiny totalitních režimů
- Paměť a dějiny totalitních režimů
- Výstavní činnost ústavu
- Žádný
- Other:

5) Odkud jste se dozvěděl/a o činnosti Ústavu, popř. o jeho konkrétních projektech?

- Média
- Vlastní iniciativa
- Kolega/kolegyně
- Internetové portály pro učitele

Other:

Při plánování zadání této práce jsem netušila, že bude tak náročné získat odpověď na pět otázek od jednoho kantora na každé škole ve městě. Mnoho studentů z Českobudějovicka mělo stejný záměr jako já a školy byly zahlceny dotazníky. Zvolila jsem formu e-mailingu, který hodnotím jako nejméně časově náročný pro vytížené pedagogy. Tento výzkum lze vnímat jako informační sondu do situace na vybraných základních školách v Českých Budějovicích. Osloveny byly pouze základní školy umístěné v ČB a v městských částech ČB. Do tohoto vzorku nejsou zahrnuty školy z přilehlých obcí. Taktéž nebyly zahrnuty školy pouze s prvním stupněm a školy umělecké. Jako výzkumnou metodu jsem zvolila dotazníkové šetření s celkovým počtem pěti otázek. Celkem jsem oslovila 18 základních škol v Českých Budějovicích.

Alarmujícím zjištěním pro mne bylo, že mnoho z oslovených škol nemělo na svém webu uvedené kontakty na vyučující, ale pouze na „obecný“ školní e-mail (přičemž zpráva o doručení a přečtení mnohdy trvala i dva týdny). S těmito skutečnostmi jsem na začátku práce vůbec nepočítala. Několik škol na svém webu ani e-mail neuvedlo, pouze kontakt na sekretariát (pevná linka). V dnešní době považuji web školy za zdroj informací jak pro žáky tak rodiče, ale také za podstatnou internetovou sebe prezentaci školy.

Dotazníky jsem poprvé rozeslala 16. 2. 2015 a obdržela tři odpovědi. Další vlna proběhla 23. 3. 2015 s celkovým výsledkem dvou vyplněných dotazníků. Předposlední e-mailing proběhl 5. 5. 2015, kdy jsem obeslala opravdu všechny kontakty dostupné na internetu a prosila příjemce o přeposlání e-mailu osobě určené či o zaslání kontaktu přímo na tuto cílovou osobu. Výsledkem bylo získání celkem devíti odpovědí. Posledním krokem bylo obvolání zbývajících škol, které mělo často formu dlouhého přepojování a odmítnutí s tím, ať zkusím zavolat později. Setkala jsem se s velice odmítavým přístupem, ale i s ochotnými pedagogy.

Nakonec jsem získala patnáct odpovědí z celkových osmnácti. Při zpracovávání dotazníků jsem zjistila, že velmi malé procento škol využívá projektu D21 (Kapitola 3.2), přičemž Ústav tvrdil, že zaslal materiály na 5 000 škol v ČR. Také jsem došla k závěru, že několik respondentů vyplnilo dotazník bez většího přemýšlení a odpovědělo tak, že si ve skutečnosti protiřečí. Pokud bych měla výzkum provádět znovu, zaměřila bych se pouze na konkrétní studijní materiál D21 a jeho reflexi učiteli. Jistě bych došla k zajímavým zjištěním.

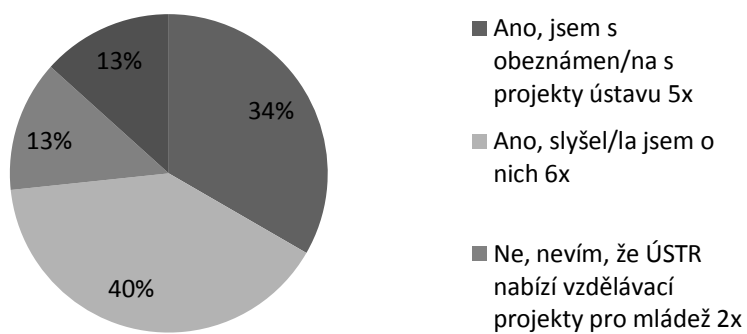
4.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Jak jsem již zmínila, celkové dotazníkové šetření není moc vydařené. Zpracovala jsem data tak, jak jsem je obdržela od škol. Nebudu tedy vyhodnocovat šetření jako prokázané, ale jako orientační.

1) Víte o existenci programů a projektů Ústavu pro studium totalitních režimů určených pro žáky základních škol?

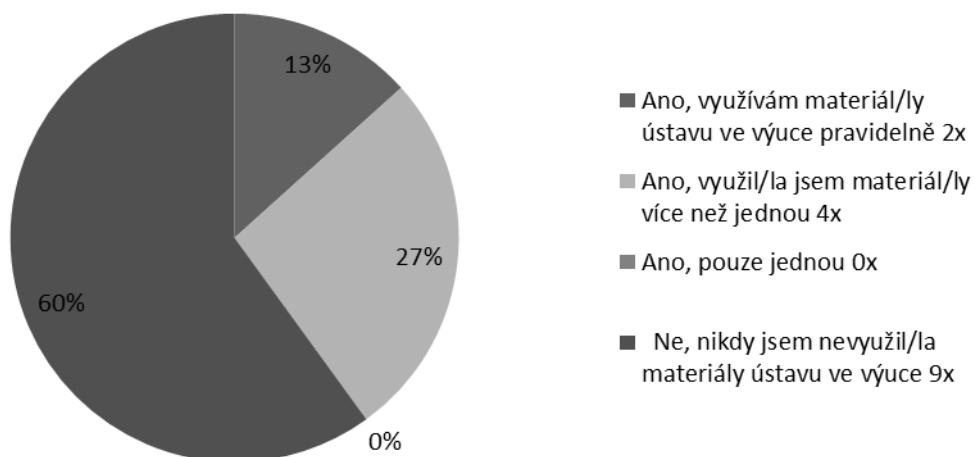
Jedná se o projekty, které mají dětem pomoci pochopit dobu nedávno minulou a obeznámit je s problematikou např. odboje, holocaustu, komunistického bloku atd.

Otázka č. 1

2) Použil/a jste někdy ve výuce materiály/projekty/vzdělávací weby ÚSTRu jako učební pomůcku?

Otázka č. 2

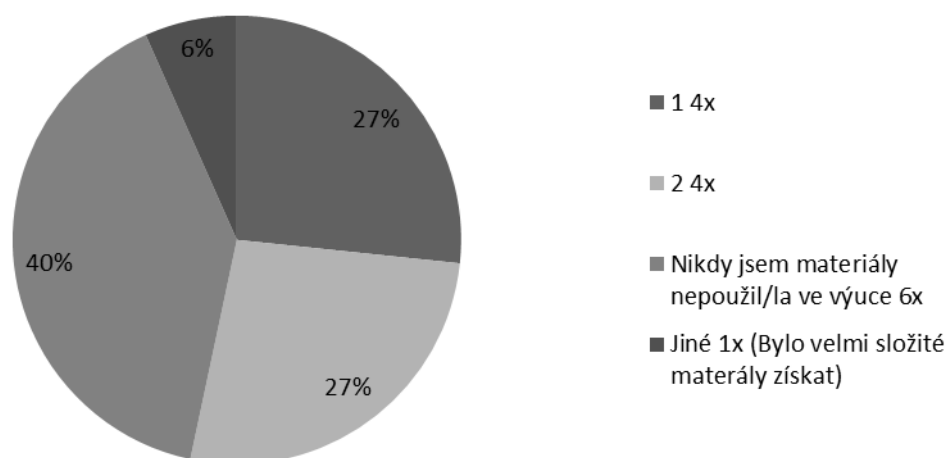

3) Na základě odpovědi na druhou otázku, popište vaši spokojenost či nespokojenost s výukovou hodnotou materiálu a jeho přínosem do hodiny.

Na škále od 1-5 oznámkuje přínos materiálů jako ve škole: 1- Výborná učební pomůcka

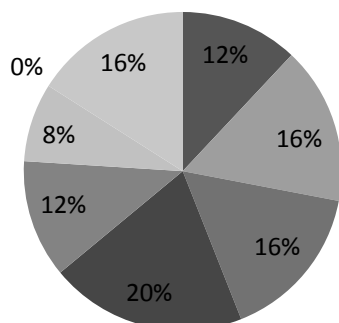
5-Nebyl/a jsem spokojena

Otázka č. 3

4) Uvedte, prosím, jaké projekty Ústavu využíváte/jste někdy využil/a ve výuce.

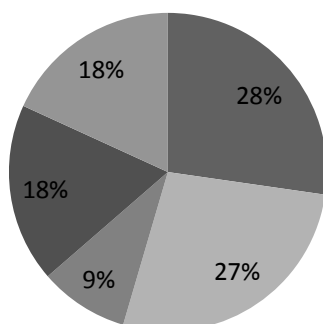
Otázka č. 4

- Dějepis v 21. století („Soudobé dějiny v kostce“) 3x
- Cesta k listopadu 1989 4x
- Čítanka kolektivizace 4x
- Velké a malé příběhy moderních dějin 5x
- Film a dějiny totalitních režimů 3x

5) Odkud jste se dozvěděl/a o činnosti Ústavu, popř. o jeho konkrétních projektech?

Otázka č. 5

- Média 3x
- Vlastní iniciativa 3x
- Kolega/kolegyně 1x
- Internetové portály pro učitele 2x

4.3 Slovní hodnocení

Vzhledem k velmi malému vzorku respondentů a nepříliš rozsáhlému dotazníku bych výzkum vyhodnotila velmi obecně. Většina oslovených učitelů dějepisu v Českých Budějovicích vede v patrnosti, že Ústav pro studium totalitních režimů má svou vzdělávací roli, ale jen 40 % z nich

využilo pomůcky Ústavu ve výuce. Ti, kteří používají materiály Ústavu, je také hodnotí velmi kladně a přínosně.

Co mne velice překvapilo, je skutečnost, že pouze 12 % odpovědí na otázku číslo 4 (Jaké projekty/materiály využívají při výuce) obsahovalo odpověď Dějepis v 21. století D21. Očekávala jsem, že tyto materiály budou znát a vlastnit všechny státní školy. Nejhojněji využívané jsou Cesta k listopadu 1989, Velké a malé příběhy moderních dějin a Čítanka kolektivizace.

Pedagogové se nejčastěji dozívají o materiálech z médií či si je vyhledávají z vlastní iniciativy. Na výzkumnou otázku „Do jaké míry základní školy v Českých Budějovicích využívají při výuce moderních dějin zdrojů vytvořených Ústavem pro studium totalitních režimů?“ bych odpověděla takto: školy v Českých Budějovicích převážně znají Ústav a jeho výstupy, nicméně ve výuce pomůcky využívá jen necelá polovina. Primární zdroj vyučovacích materiálů Balíček soudobých dějin, který měl být zaslán a zpřístupněn všem školám, využili při vyučování jen tři učitelé z patnácti. Ti, kdo materiály použili, je hodnotí kladně.

5. Metodologie

Pro zodpovězení mé výzkumné otázky „Do jaké míry základní školy v Českých Budějovicích využívají při výuce moderních dějin zdrojů vytvořených Ústavem pro studium totalitních režimů?“ jsem použila metodu kvantitativní, a to dotazníkové šetření. Vzhledem k tomu, že se jednalo pouze o lokální průzkum jednoho místa s malým počtem respondentů, jsem si vědoma limitů svého výzkumu. Výsledky se tedy nedají generalizovat na celou ČR.

Ve své teoretické části práce jsem jako primární zdroj použila data dostupná na webových stránkách Ústavu. Pro pochopení chodu Ústavu jsem využila nahrávek zasedání Rady Ústavu. Dále jsem čerpala z publikací Ústavem vydávaných a dostupných k prezenčnímu studiu přímo v budově Ústavu. Jako sekundární zdroj, zejména pro kapitolu o kauzách, jsem využila různá česká média. Snažila jsem se k danému tématu dohledat veškeré články od různých zdrojů a vyvodit z nich objektivní názor. Ke kapitolám o vzdělávacích projektech této instituce jsem prostudovala všechny výstupy dostupné na jednotlivých webových stránkách projektů. V případě těch dle mne nejdostupnějších projektů pro žáky na základních školách jsem požádala Archiv Ústavu o zpřístupnění fyzických výstupů, které jsem následně prozkoumala. Jednalo se převážně o materiály na DVD – multimediální učebnice a knižní metodiky. Výzkum „Výuka soudobých dějin“ vytvořený Ústavem ve spolupráci se společností Factum Invenio je celý plně k dispozici na webových stránkách www.ustrcr.cz. V této práci jsem využila výsledky výzkumu jako primární zdroj pro zdůvodnění snahy Ústavu zlepšit podmínky vzdělávání moderních dějin i v ČR. Další výzkumy zmíněné v mé práci jsou zprostředkovány Centrem pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR a soukromou firmou SANEP. Další zdroje nepublikované ÚSTRem jsem vybírala na základě mé vlastní snahy dozvědět se o moderních dějinách co nejvíce, abych mohla objektivně posoudit kvalitu vyučovacích materiálů produkovaných Ústavem.

6. Závěr

Počáteční iniciativa vzniku této práce byla zvýšit povědomí o Ústavu s ohledem na jeho aktivity v oblasti vzdělávání. Co se teoretické části týče, obsáhla jsem všechna důležitá témata. Vysvětlila jsem vznik a fungování instituce, objektivně jsem vysvětlila vybrané kauzy kolem Ústavu. Největší část práce jsem věnovala samotným vzdělávacím projektům a jejich popisu, včetně ukázek a mé osobní reflexe. V knihovně Ústavu jsem strávila mnoho hodin pročitáním zповědí a archiválií. Také jsem zhlédla všechna vzdělávací DVD a další filmové materiály dostupné pro veřejnost.

Právě kvůli hodinám stráveným v budově Ústavu jsem podcenila důležitost praktické části bakalářské práce a věnovala se spíše všem těm zajímavým tématům v části teoretické. Svou praktickou částí jsem chtěla ukázat mediálně neupravenou pravdu o výukové roli Ústavu na školách v Českých Budějovicích. Bohužel, jak jsem již zmiňovala, podcenila jsem v úvodu rozsáhlost dotazníku, a získala jsem tedy velmi málo informací ke zpracování. Doufám, že i přesto bude můj nepřilíš rozsáhlý výzkum postačující a rozsáhlá teoretická část ho vynahradí.

Celkově mám z této instituce poměrně smíšené pocity. Samotní vědci a řadoví zaměstnanci jsou velice milí a ochotní člověku pomoci, jejich materiály jsou kvalitně zpracované a většina z nich dobře dostupná (i když jen k prezenčnímu studiu). Jako možná budoucí pedagog jsem si jistá, že budu hojně využívat výstupů ÚSTRu ve svých hodinách a jsem opravdu nadšená jejich zpracováním. Na druhou stranu je velká škoda, co se děje ve vedení Ústavu a jak se tyto události odráží v médiích. Pracovití zaměstnanci, kteří opravdu udělali mnoho práce, zůstávají nedoceny a ve stínu mediálních afér.

7. Použité zdroje

ARON, Raymond. *Demokracie a totalitarismus*. Vyd. 2. Překlad Vladimír Jochmann. V Brně: Atlantis, 1993, 218 s. ISBN 80-710-8064-0.

CVVM, Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.: *Dvacet pět let od Sametové revoluce očima občanů ČR a SR*, pd141111a 1/[13] TISKOVÁ ZPRÁVA. [online]. [cit.2015-04-15]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7287/f3/pd141111a.pdf

ČINÁTL, a Jiří MAHA. *Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku*. ÚSTR, Praha 2014, 1. vydání ISBN 978-80-87912-09-6.

ČINÁTL, Kamil a Jaroslav PINKAS. *Dějiny ve filmu: film ve výuce dějepisu*. Vyd. 1. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, 248 s. ISBN 978-80-87912-11-9.

ČT24. *Herman odvolán z čela ÚSTR, zastoupí ho Pavla Foglová* [online]. 04/2013. [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/222322-herman-odvolan-z-cela-ustr-zastoupi-ho-pavla-foglova/>

ČT24. *Hospodaření ÚSTR by měl opět prohlédnout Nejvyšší kontrolní úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/297182-hospodareni-ustr-by-mel-opet-prohlednout-nejvyssi-kontrolni-urad/>

DRDA, Adam a Karel STRACHOTA. *Naše normalizace. Člověk v tísní : jeden svět na školách, příběhy bezpráví*. Praha: Člověk v tísní, 2011, 213 p. ISBN 80-874-5611-4.

DRDA, Adam, Josef MLEJNEK a Stanislav ŠKODA. *Mýty o socialistických časech*. Praha: Člověk v tísní, 2010, 89 s. ISBN 978-808-6961-989.

HAVLŮJOVÁ, Hana a Jaroslav NAJBERT. *Paměť a projektové vyučování v dějepise*. Vyd. 1. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, 248 s. ISBN 978-808-7912-126.

JECH, Karel. *Pojem „Kulak“ a „Vesnický boháč“: Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Vyšehrad, Praha 2009 [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/pojem-kulak-a-vesnicky-bohac>

JEŘÁBEK, Jaroslav a kolektiv. *Upravený RVPZV se zpracovanými změnami_290313* [online]. 2013 [cit. 2015-06-18]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/318/>

JIRÁSEK, Alois: *Temno*, Praha, Melantrich 1950, s. 3.

JIRIČKA, Jan. *Měl jsem i nabídku i z ODS, ale lidovci jsou mi bližší, říká Herman*. IDNES.CZ [online]. 2013 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/herman-vysvetluje-vstup-do-kdu-csl-du1-/domaci.aspx?c=A130503_131318_domaci_jj

KOPECKÝ, Josef. *Příběhy bezpráví žáky dezorientují, řekla poslancům komunistka Semelová*. IDNES.CZ [online]. 2014 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pribehy-bezpravi-dezorientuji-tvrdila-poslancum-komunistka-semelova-1zt-/domaci.aspx?c=A141211_122348_domaci_kop

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Upravený RVPZV se zapracovanými změnami_290313* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/318/>

NIKKARIN. *Ještě jsme ve válce: příběhy 20. století*. Vyd. 1. Editor Jana Fantová, Jan Polouček. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011, 179 s. ISBN 978-808-7211-533.

PEHE, Jiří. *Politický zápisník* [online]. 1995-2015. [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: http://www.pehe.cz/zapisnik/zapisnik_view

PEHE, Jiří. *Přeústrováno, aneb ÚSTR je slepá ulička* [online]. 2013 [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/preustrovano-aneb-ustr-je-slepa-ulicka/?searchterm=%C3%BAstr>

PEHE, Jiří. *ÚSTR jako problém politické kultury* [online]. [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/ustr-jako-problem-politickekultury>

PFEIFEROVÁ, Štěpánka a Jiří ŠUBRT. *Naše společnost: časopis Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR* [online]. 2009(02). Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a4004/f11/Pfeiferov%C3%A1%20a%20Šubrt%20-%20Naše%20společnost%20-%20časopis%20Centra%20pro%20výzkum%20veřejného%20mínění%20-%20Sociologického%20ústavu%20AV%20ČR.pdf

PINKAS, Jaroslav a další. *Cesta k listopadu 1989: Stín osmašedesátého* [online]. 2012 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/stin-osmasedesateho>

PINKAS, Jaroslav a Karina HOŘEJŠÍ. *Dějiny ve škole: Škola a rodiče* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů [cit. 2015-06-18]. Dostupné z: <http://dejinyveskole.dejepis21.cz/priprava.html?hodinald=6>

PINKAS, Jaroslav a Karina HOŘEJŠÍ. *Dějiny ve škole: Výukové DVD* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů [cit. 2015-06-18]. Dostupné z: <http://dejinyveskole.dejepis21.cz/index.html>

PINKAS, Jaroslav. *Obrazy války: výukové DVD věnované 2. světové válce*. ÚSTR, Praha 2014, 1. vydání ISBN 978-80-87912-08-9.

PINKAS, Jaroslav. RIPKA, Vojtěch. *Mýty o výuce soudobých dějin* [online].: 3 [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/vyzkum-vyuky/media/ln.pdf>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Stenografický zápis 23. schůze, 11. prosince 2014* [online]. [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/023schuz/s023225.htm>

PROTEXT, a ČTK. SANEP: *Většina Čechů se domnívá, že je ÚSTR zbytečnou institucí* [online]. [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.protext.cz/novy/press-release.php?id=18816>

REICHL, Jiří. *Vyjádření k informacím o financování Ústavu* [online]. [cit. 2015-06-08]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vyjadreni-k-informacim-o-financovani-ustavu>

SVAZKY.CZ,. *Jak pracuje ÚSTR (ABS)* [online]. [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: http://www.svazky.cz/sekce/Jak_pracuje_USTR

ŠMÍDOVÁ, VERONIKA. *Koncepce postrčila Foglovou do čela ÚSTR. Část opsala, tvrdí historik.* Lidovky.cz. 2013. Dostupné také z: http://www.lidovky.cz/koncepce-postrcila-foglovou-do-cela-ustr-cast-opsala-tvrdi-historik-1g7-/zpravy-domov.aspx?c=A130430_160747_ln_domov_vs

USTRCR.CZ. *Ekonomické informace o kapitole 355* [online]. [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/ekonomicke-informace-kapitola-355>

USTRCR.CZ. *Projekty ÚSTR: Vzdělávání.* [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vzdelavani>

USTRCR.CZ. *Výroční zpráva za rok 2014* [online]. [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-2014.pdf>

ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ. *Čítanka kolektivizace.* 2008-2014. Webový projekt. ISBN 978-80-87211-46-5. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/citanka-kolektivizace>

ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ. *Česká společnost 1969-1989.* ÚSTR, Praha 2013, 1. vydání, ISBN 978-80-87211-78-6.

VACA, Jan. *Babiš byl jako spolupracovník StB evidován neprávem, rozhodl soud.* IDNES.CZ. 2014. Dostupné také z: http://zpravy.idnes.cz/babis-vyhral-spor-o-to-zda-byl-vedomym-spolupracovnikem-stb-pl0-/domaci.aspx?c=A140626_133254_domaci_wlk

WWW.PARLAMENTNILISTY.CZ. *Nová šéfka ÚSTR chce odvolat tři lidi, prý nekomunikují* [online]. [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Nova-sefka-USTR-chce-odvolat-tri-lidi-pry-nekomunikuji-269399>

WWW.PARLAMENTNILISTY.CZ. *NKÚ prověří údajné špatné hospodaření a nepřiměřené odměny v ÚSTR* [online]. [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/NKU-proveri-udajne-spatne-hospodareni-a-neprimerene-odmeny-v-USTR-352921>

8. Přílohová část

Seznam příloh:

Příloha č. 1

ZÁKON č.181/2007 Sb.: O Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů č. 181*. Praha, 8. června 2007.

Příloha č. 2

Organizační schéma [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z:
<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/organizacni-schema.pdf>

Příloha č. 3

Metodický list ke kapitole "Stín osmašedesátého": Reflexe roku 1968 očima občanů [online]. Ústav pro studium totalitních režimů. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z:
http://www.ustrcr.cz/data/cesta_k_listopadu_1989/docs/Reflexe_roku_1968_ocima_obcanu_ML.pdf

181

ZÁKON

ze dne 8. června 2007

o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek
a o změně některých zákonů

PREAMBULE

Ten, kdo nezná svou minulost, je odsouzen ji opakovat.

Parlament České republiky, vědom si povinnosti vyrovnat se s následky totalitních a autoritativních režimů 20. století, vyjadřuje vůli zkoumat a připomínat důsledky činnosti zločinných organizací založených na komunistické a nacistické ideologii, které v letech 1938–1945 a 1948–1989 prosazovaly potlačování lidských práv a odmítaly principy demokratického státu.

Poznání historických pramenů a dalších svědectví o uvedených režimech a událostech k nim vedoucích umožňuje lépe pochopit důsledky systematického ničení tradičních hodnot evropské civilizace, vědomého porušování lidských práv a svobod, morálního a hospodářského úpadku provázeného justičními zločiny a terorem proti nositelům odlišných názorů, nahrazení fungujícího tržního hospodářství direktivním řízením, destrukcí tradičních principů vlastnického práva, zneužívání výchovy, vzdělávání, vědy a kultury k politickým a ideologickým účelům a bezohledného ničení přírody. Vzdělání občanů o těchto tématech přispívá k upevňování demokratických tradic a rozvoje občanské společnosti, současně napomáhá naplňování ideálů spravedlnosti, popsání zločinů a pojmenování jejich organizátorů a vykonavatelů.

Parlament České republiky při vědomí

- zachování paměti o ohromném množství obětí, ztrát a škod, které utrpěl český národ a další národy na území České republiky v dobách totalitních diktatur,
- vlastenecké tradice společenského odporu proti okupaci a projevům totalitarismu, které byly projevem občanů v boji za svobodu a demokracii, při obraně lidských práv a lidské důstojnosti,
- povinnosti stíhat zločiny proti míru, lidskosti a válečné zločiny,
- povinnosti státu učinit zadost všem, kteří byli poškozeni státem, jenž porušoval lidská práva, mezinárodní právo i vlastní zákony a
- povinnosti státu v maximální míře zpřístupnit utajo-

vanou činnost bezpečnostních složek totalitních a autoritativních režimů

jako výraz svého přesvědčení, že žádné protiprávní konání totalitního či autoritativního režimu proti občanům nemůže být chráněné tajemstvím ani nesmí být zapomenuto, se usnesl na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ

ÚSTAV PRO STUDIUM
TOTALITNÍCH REŽIMŮ A ARCHIV
BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK

HLAVA I

ÚVODNÍ USTANOVENÍ

§ 1

Tento zákon upravuje zřízení a činnost Ústavu pro studium totalitních režimů (dále jen „Ústav“) a Archivu bezpečnostních složek (dále jen „Archiv“), požadavky na zaměstnance Ústavu a Archivu a podmínky předání dokumentů z období komunistické totalitní moci Archivu.

§ 2

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) dobou nesvobody období od 30. září 1938 do 4. května 1945¹⁾,
- b) obdobím komunistické totalitní moci úsek československých dějin od 25. února 1948 do 29. prosince 1989 a dále doba tomuto časovému úseku předcházející, v níž probíhaly děje týkající se příprav k totalitnímu uchopení moci Komunistickou stranou Československa,
- c) bezpečnostní složkou Federální ministerstvo vnitra, Ministerstvo vnitra České socialistické republiky s výjimkou útvarů vykonávajících výhradně

¹⁾ Čl. 1 odst. 2 ústavního dekretu prezidenta republiky č. 11/1945 Úř. věst. čsl. (příloha k vyhlášce č. 30/1945 Sb.), o obnovení právního pořádku.

Vládní nařízení č. 31/1945 Sb., jímž se stanoví konec doby nesvobody pro obor předpisů o obnovení právního pořádku.

civilně-správní činnost, Sbor národní bezpečnosti s výjimkou útvarů vykonávajících funkce státních archivů, Sbor nápravné výchovy, Pohraniční stráž, vojska Ministerstva vnitra, zpravodajská správa Generálního štábu Československé lidové armády, odbor vnitřní ochrany Sboru nápravné výchovy Ministerstva spravedlnosti České socialistické republiky a jejich předchůdci v období komunistické totalitní moci.

HLAVA II

ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ

§ 3

- (1) Zřizuje se Ústav se sídlem v Praze.
- (2) Ústav je organizační složkou státu, do jejíž činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.
- (3) Ústav je účetní jednotkou. Činnost Ústavu je hrazena ze samostatné kapitoly státního rozpočtu.

§ 4

Ústav

- a) zkoumá a nestranně hodnotí dobu nesvobody a období komunistické totalitní moci, zkoumá antidemokratickou a zločinnou činnost orgánů státu, zejména jeho bezpečnostních složek, a zločinnou činnost Komunistické strany Československa, jakož i dalších organizací založených na její ideologii,
- b) analyzuje příčiny a způsob likvidace demokratického režimu v období komunistické totalitní moci, dokumentuje účast domácích a zahraničních osob na podpoře komunistického režimu a odporu proti němu,
- c) získává a zpřístupňuje veřejnosti dokumenty vypovídající o době nesvobody a období komunistické totalitní moci, zejména o činnosti bezpečnostních složek a formách pronásledování i odporu,
- d) převede bez zbytečného odkladu převzaté dokumenty do elektronické podoby,
- e) dokumentuje nacistické a komunistické zločiny,
- f) poskytuje veřejnosti výsledky své činnosti, zejména zveřejňuje informace o době nesvobody, o období komunistické totalitní moci, o činech a osudech jednotlivců, vydává a šíří publikace, pořádá výstavy, semináře, odborné konference a diskuse,
- g) spolupracuje s vědeckými, kulturními, vzdělávacími a dalšími institucemi za účelem výměny informací a zkušeností v odborných otázkách,
- h) spolupracuje se zahraničními institucemi nebo osobami, které mají obdobné zaměření.

§ 5

(1) Ústav je oprávněn zpracovávat osobní údaje v rozsahu nezbytném pro plnění úkolů Ústavu.

(2) Státní orgány, organizační složky státu, orgány územní samosprávy, státní příspěvkové organizace a příspěvkové organizace územních samosprávných celků, jakož i jimi spravované archivy, které mají v držení dokumenty a archiválie z doby nesvobody a období komunistické totalitní moci vztahující se k úkolům Ústavu, jsou povinny bez zbytečného odkladu poskytnout Ústavu bezplatně potřebnou součinnost. Ústav je oprávněn na vlastní náklady pořizovat kopie uvedených dokumentů a archiválií.

§ 6

Orgány Ústavu jsou Rada Ústavu (dále jen „Rada“) a ředitel Ústavu (dále jen „ředitel“).

§ 7

(1) Nejvyšším orgánem Ústavu je Rada, která se skládá ze sedmi členů volených a odvolávaných Senátem Parlamentu České republiky (dále jen „Senát“).

(2) Návrhy kandidátů na členy Rady předkládají Senátu Poslanecká sněmovna, prezident republiky a občanská sdružení nebo jiné právnické osoby, jejichž předmětem činnosti je zkoumání historie, archivnictví, výchova, vzdělávání nebo ochrana lidských práv, anebo občanská sdružení sdružující účastníky odboje proti nacismu nebo odboje nebo odporu proti komunismu nebo bývalé politické vězňe (dále jen „sdružení“).

(3) Z navržených kandidátů zvolí Senát dva členy Rady z kandidátů navržených Poslaneckou sněmovnou, jednoho člena Rady z kandidátů navržených prezidentem republiky a čtyři členy Rady z kandidátů navržených sdruženími.

(4) Členové Rady jsou voleni na funkční období 5 let. Nikdo nemůže být zvolen více než dvakrát za sebou.

(5) Členem Rady může být zvolena fyzická osoba, která je způsobilá k právním úkonům a je spolehlivá a bezúhonná.

(6) S funkcí člena Rady je neslučitelná funkce prezidenta České republiky, poslance, senátora, člena vlády, soudce, státního zástupce, člena Nejvyššího kontrolního úřadu a člena bankovní rady České národní banky. Členství v Radě je neslučitelné s členstvím v politické straně nebo v politickém hnutí.

(7) Členství v Radě zaniká

- a) uplynutím funkčního období člena Rady,
- b) dnem následujícím po dni doručení písemného prohlášení člena Rady o vzdání se funkce předšedovi Senátu,

- c) úmrtím člena Rady,
- d) dnem nabytí právní moci rozsudku, kterým byl člen Rady zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo kterým byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,
- e) dnem nabytí právní moci rozsudku, kterým byl člen Rady odsouzen pro úmyslný trestný čin,
- f) dnem následujícím po dni přijetí usnesení Senátu o odvolání člena Rady.

(8) Senát odvolá člena Rady,

- a) který přestal splňovat podmínku neslučitelnosti funkce,
- b) vyšlo-li najevo, že čestné prohlášení člena Rady o jeho spolehlivosti bylo nepravdivé.

(9) Senát může odvolat člena Rady, nevykonává-li řádně nebo po dobu delší než šest měsíců svoji funkci.

§ 8

Rada ze svých členů volí předsedu a místopředsedu a odvolává je z funkce. Jednání Rady svolává a řídí její předseda a v době jeho nepřítomnosti její místopředseda. K platnosti usnesení Rady je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů. Rada přijme jednací řád, ve kterém stanoví podrobná pravidla svého jednání.

§ 9

(1) Do působnosti Rady náleží

- a) stanovit metody pro naplňování úkolů Ústavu,
- b) jmenovat a odvolávat ředitele a dohlížet na jeho činnost,
- c) schvalovat organizační řád Ústavu a další vnitřní předpisy Ústavu,
- d) schvalovat roční plán činnosti Ústavu,
- e) zřízovat vědeckou radu jako odborný poradní orgán ředitele pro badatelskou činnost Ústavu a na návrh ředitele jmenovat její členy a schvalovat její jednací řád,
- f) schvalovat podklady pro návrh rozpočtu a závěrečného účtu Ústavu,
- g) schvalovat výroční zprávu o činnosti Ústavu a předkládat ji k projednání Senátu,
- h) rozhodovat o odvolání proti rozhodnutí Ústavu,
- i) sledovat a vyhodnocovat zabezpečení přístupu k dokumentům a archiváliím uloženým v Archivu a výsledky předkládat jednou ročně k projednání Senátu.

(2) Rada je oprávněna požádat vládu ve výjimečných případech o diplomatickou podporu při získávání přístupu k důležitým dokumentům uchovávaným v archívech cizích států, které se týkají zaměření Ústavu.

§ 10

Členství v Radě je veřejnou funkcí²⁾. Členové Rady jsou odměňováni podle zvláštního právního předpisu³⁾.

§ 11

(1) V čele Ústavu stojí ředitel. Řediteli přísluší

- a) zajišťovat zpracování podkladů pro všechny záležitosti, jež jsou v působnosti Rady, předkládat tyto záležitosti k projednání a rozhodnutí Radě a vykonávat rozhodnutí Rady,
- b) účastnit se jednání Rady; je oprávněn požádat předsedu Rady o svolání jejího zasedání s návrhem pořadu jednání,
- c) po projednání s Radou jmenovat a odvolávat ředitele Archivu.

(2) Předpokladem pro výkon funkce ředitele je jeho spolehlivost, bezúhonnost a ukončené vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu.

HLAVA III

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK

§ 12

(1) Zřizuje se Archiv se sídlem v Praze.

(2) Archiv je správní úřad, který je přímo řízený Ústavem.

(3) V čele Archivu stojí ředitel Archivu, kterého jmenuje a odvolává po projednání s Radou ředitel.

(4) Předpokladem pro výkon funkce ředitele Archivu je jeho spolehlivost, bezúhonnost a ukončené vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu archivního nebo historického směru nebo v příslušném speciálním oboru.

(5) Archiv je účetní jednotkou a je součástí rozpočtové kapitoly Ústavu.

§ 13

(1) Archiv

- a) zpřístupňuje a zveřejňuje dokumenty a archiválie týkající se bezpečnostních složek podle zákona

²⁾ § 201 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

³⁾ Zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů.

- o zpřístupnění svazků vzniklých činnostmi bývalé Státní bezpečnosti a podle zákona o archivnictví a spisové službě,
- b) zabezpečuje přístup k dokumentům a archiváliím a poskytuje nezbytnou pomoc a informace státním orgánům příslušným k bezpečnostnímu řízení, popřípadě k šetření podle zákona o ochraně utajovaných informací, zpravodajským službám České republiky k plnění jejich úkolů a orgánům činným v trestním řízení pro účely trestního řízení,
- c) kontroluje výkon spisové služby u Ústavu,
- d) provádí výběr archiválií ve skartačním řízení u Ústavu a u držitelů dokumentů vzniklých z činnosti bezpečnostních složek v období komunistické totalitní moci, pokud jde o tyto dokumenty,
- e) provádí výběr archiválií mimo skartační řízení u dokumentů nabídnutých Ústavu nebo Archivu darem nebo ke koupi,
- f) rozhoduje o námitkách proti protokolu podaných původcem nebo vlastníkem dokumentu, u kterého provádí výběr archiválií ve skartačním řízení nebo mimo skartační řízení,
- g) rozhoduje o podání badatele, kterému nebylo umožněno nahlížení do archiválií nebo pořizování výpisů, opisů nebo kopií archiválií u něj uložených,
- h) ukládá sankce za správní delikty ukladatelů archiválií v Archivu podle zákona o archivnictví a spisové službě,
- i) vyhledává v uložených archiváliích dokumenty pro potřeby správních úřadů a ostatních organizačních složek státu, orgánů územních samosprávných celků, právnických a fyzických osob, pořizuje z nich opisy a kopie archiválií,
- j) umožňuje za podmínek stanovených zákonem o archivnictví a spisové službě nahlížet do uložených archiválií,
- k) vede příslušnou evidenci archiválií,
- l) plní na úseku archivnictví úkoly vyplývající z mezinárodních smluv.
- (2) Archiv na úseku archivní péče
- a) pečuje o archiválie bezpečnostních složek z období komunistické totalitní moci, archiválie a dokumenty převzaté od subjektů, které je spravovaly přede dnem předání Archivu podle § 14 odst. 1, archiválie a dokumenty získané darem nebo koupí a dokumenty a archiválie vzniklé z činnosti vlastní,
- b) přijímá za Českou republiku nabídky ke koupi, k darování a úschově archiválií a uzavírá za Českou republiku příslušné smlouvy,
- c) provádí prověrku fyzického stavu archivních kulturních památek a národních kulturních památek, pokud jsou u něj uloženy,
- d) provádí inventuru archiválií vyhlášenou Ministerstvem vnitra,
- e) spolupracuje s ostatními archivy a rozvíjí styky s vědeckými, kulturními, školskými a dalšími institucemi za účelem výměny zkušeností v odborných otázkách, ve vědeckém bádání a kulturně výchovném, hospodářském a vlastivědném využívání archiválií,
- f) provádí vědeckou a výzkumnou činnost v oblasti archivnictví, pomocných věd historických a příbuzných vědních oborů,
- g) zřizuje specializovanou knihovnu pro obor archivnictví a výkonu spisové služby,
- h) vykonává vydavatelskou a publikační činnost v oboru archivnictví a výkonu spisové služby, dějin správy, pomocných věd historických a historie,
- i) zajišťuje ve spolupráci s Národním archivem konzervaci a restaurování archiválií,
- j) podílí se na sestavování celostátních tematických soupisů archiválií organizovaných Ministerstvem vnitra.
- (3) Archiv je oprávněn zpracovávat osobní údaje v rozsahu nezbytném pro plnění svých úkolů.

§ 14

(1) Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany včetně Vojenského zpravodajství, Ministerstvo spravedlnosti, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace předají Archivu k prvnímu dni sedmého kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení tohoto zákona evidenční a registrační pomůcky, archivní fondy, včetně agenturních, operativních, vyšetřovacích a kádrových svazků nebo spisů, archivní sbírky i jednotlivé archiválie a dokumenty vzniklé činnostmi bezpečnostních složek a Komunistické strany Československa a organizací Národní fronty působících v těchto složkách v období od 4. dubna 1945 do 15. února 1990, které jsou v jejich držení. Ministerstvo vnitra předá rovněž archiválie vzniklé po 1. lednu 1990 týkající se činnosti souvisejících se správou archiválií bezpečnostních složek.

(2) Odstavec 1 se nevztahuje na dokumenty a archiválie vzniklé z činnosti bezpečnostních složek, které obsahují utajované informace a orgán uvedený v odstavci 1 je nezbytně potřebuje k plnění svých úkolů. Dokumenty a archiválie uvedené ve větě první předá orgán uvedený v odstavci 1 Archivu neprodleně po zrušení stupně utajení.

(3) Archiválie podle odstavce 1 musí být zaevidovány v evidenci Národního archivního dědictví, a to nejpozději do pěti let ode dne účinnosti tohoto zákona.

§ 15

Archiv může odepřít nahlížení do archiválií a poskytování kopií, opisů a výpisů z nich, u nichž byl zrušen stupeň utajení, pokud obsahují informace i nadále důležité pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu České republiky. O odvolání proti rozhodnutí o odepření rozhoduje ředitel Archivu

§ 16

(1) Archiv je na vyžádání Rady povinen předkládat jí zprávy a poskytovat vysvětlení umožňující jí sledovat a vyhodnocovat zabezpečení přístupu k dokumentům a archiváliím a nahlížení do archiválií uložených v Archivu. Rada je oprávněna seznamovat se s případy odepření nahlížení do archiválií Archivem podle § 15; přitom je Archiv povinen poskytnout Radě potřebnou součinnost.

(2) Člen Rady je povinen zachovávat mlčenlivost o informacích tvořících obsah archiválie, u které Archiv odepřel nahlížení, a to i po skončení členství v Radě. O zproštění mlčenlivosti člena Rady rozhoduje v těchto případech Senát.

§ 17

Dnem 1. ledna 2030 se Archiv stává součástí Národního archivu.

HLAVA IV SPOLEČNÁ USTANOVENÍ

§ 18

Vedoucím zaměstnancem Ústavu přímo podřízeným ředitelem a vedoucím zaměstnancem Archivu přímo podřízeným ředitelem Archivu se může stát pouze osoba spolehlivá a bezúhonná. U ostatních zaměstnanců Ústavu a Archivu se vyžaduje splnění předpokladů pro výkon funkce ve státních orgánech podle zákona o některých dalších předpokladech pro výkon funkce ve státních orgánech⁴⁾.

§ 19

Spolehlivost a bezúhonnost

(1) Za spolehlivého se pro účely tohoto záko-

na považuje ten, kdo v době od 25. února 1948 do 15. února 1990 nebyl

- a) členem nebo kandidátem Komunistické strany Československa nebo Komunistické strany Slovenska,
- b) absolventem vysokých škol politických, bezpečnostních a vojenských a školení obdobných směrů ve státech, které byly smluvní stranou Varšavské smlouvy⁵⁾,
- c) příslušníkem nebo zaměstnancem bezpečnostních složek anebo evidovaným spolupracovníkem bezpečnostních složek s výjimkou základní nebo náhradní vojenské činné služby,
- d) příslušníkem nebo spolupracovníkem cizí zpravodajské služby státu, který byl smluvní stranou Varšavské smlouvy⁵⁾.

(2) Za bezúhonného nelze pro účely tohoto zákona považovat toho, kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, pokud jeho odsouzení nebylo zahazeno anebo pokud se na něj z jiného důvodu hledí, jako by nebyl odsouzen.

(3) Skutečnosti podmiňující spolehlivost podle odstavce 1 písm. a), b) a d) se dokládají čestným prohlášením. Skutečnosti podle odstavce 1 písm. c) se dokládají osvědčením vydaným Ministerstvem vnitra podle zvláštního zákona upravujícího některé další předpoklady pro výkon funkcí ve státních orgánech⁴⁾ a skutečnosti podle odstavce 1 písm. c), které se osvědčením neosvědčují, se dokládají čestným prohlášením. Spolehlivost neprokazují osoby narozené po 1. prosinci 1971. Podmínka bezúhonnosti podle odstavce 2 se dokládá výpisem z evidence Rejstříku trestů, který nesmí být starší než 3 měsíce.

HLAVA V

PŘECHODNÁ USTANOVENÍ

§ 20

Do doby jmenování ředitele Archivu podle § 12 odst. 3 vykonává tuto funkci prozatímní ředitel, kterého jmenuje ke dni účinnosti tohoto zákona ministr vnitra; prozatímní ředitel musí splňovat podmínky pro výkon funkce ředitele Ústavu podle § 12 odst. 4.

⁴⁾ Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁾ Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi Albánskou lidovou republikou, Bulharskou lidovou republikou, Maďarskou lidovou republikou, Německou demokratickou republikou, Polskou lidovou republikou, Rumunskou lidovou republikou, Svazem sovětských socialistických republik a Československou republikou, sjednaná ve Varšavě dne 14. května 1955 a publikovaná pod č. 45/1955 Sb.

§ 21

(1) Výkon práv a povinností z pracovněprávních vztahů zaměstnanců České republiky zařazených kvýkonu práce v Ministerstvu vnitra, Ministerstvu obrany včetně Vojenského zpravodajství, Ministerstvu spravedlnosti, Bezpečnostní informační službě, Úřadu pro zahraniční styky a informace a Policii České republiky-Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu přechází k prvnímu dni sedmého kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení tohoto zákona na Archiv, pokud tito zaměstnanci vykonávají činnosti, které ode dne účinnosti tohoto zákona vykonává Archiv, a pokud splňují podmínky podle § 18.

(2) Správní řízení týkající se zpřístupnění dokumentů předaných Archivu vedená podle zákona o zpřístupnění svazků vzniklých činnostmi bývalé Státní bezpečnosti a podle zákona o archivnictví a spisové službě zahájená Ministerstvem vnitra, Ministerstvem obrany včetně Vojenského zpravodajství, Ministerstvem spravedlnosti, Bezpečnostní informační službou a Úřadem pro zahraniční styky a informace před prvním dnem sedmého kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení tohoto zákona a před tímto dnem pravomocně neskončená dokončí Archiv.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o zpřístupňování svazků vzniklých činnostmi bývalé Státní bezpečnosti

§ 22

Zákon č. 140/1996 Sb., o zpřístupnění svazků vzniklých činnostmi bývalé Státní bezpečnosti, ve znění zákona č. 107/2002 Sb. a zákona č. 342/2006 Sb., se mění takto:

1. V § 2 se odstavce 2 až 8 zrušují a zároveň se zrušuje označení odstavce 1.

2. V § 3 písm. a) se slova „(dále jen „ministerstvo“)" zrušují.

3. V § 3 písm. i) se za dosavadní text vkládají slova „v případě Hlavní správy rozvědky Sboru národní bezpečnosti (I. správa) se za osobu evidovanou dále považuje osoba, o které byl v uvedeném období evidován svazek v kategoriích ideový spolupracovník, důvěrník a důvěrný styk“.

4. V nadpisu nad § 4 se slova „v působnosti Ministerstva vnitra“ zrušují.

5. V § 4 odst. 1 úvodní části ustanovení se slova „Ministerstvo je povinno“ nahrazují slovy „Archiv bezpečnostních složek (dále jen „Archiv“) je povinen“ a slova „občana České republiky, který“ se nahrazují slovy „ , která“.

6. V § 4 odst. 1 písm. b) bodě 1 se slova „nejde-li o cizince,“ zrušují.

7. V § 4 odst. 2 se slovo „ministerstvo“ nahrazuje slovem „Archiv“.

8. V § 5 úvodní části ustanovení se slova „Ministerstvo je dále povinno“ nahrazují slovy „Archiv je dále povinen“.

9. V § 5 písm. d) se slovo „ministerstvem“ nahrazuje slovem „Archivem“.

10. V § 6 se nadpis zrušuje.

11. V § 6 odst. 1 se slovo „povinnosti“ nahrazuje slovy „Archiv povinen sdělit informace o existenci dokumentů a zpřístupnit zachované dokumenty vzniklé z činnosti“.

12. V § 6 odst. 1 písm. a) se slova „Ministerstvo obrany sdělit informace o existenci dokumentů a zpřístupnit zachované dokumenty vzniklé z činnosti“ zrušují.

13. V § 6 odst. 1 písm. b) se slova „Ministerstvo spravedlnosti sdělit informace o existenci dokumentů a zpřístupnit zachované dokumenty vzniklé z činnosti“ zrušují.

14. V § 6 se odstavec 2 zrušuje.

Dosavadní odstavec 3 se označuje jako odstavec 2.

15. V § 6 odstavec 2 zní:

„(2) Na postup při zpřístupnění dokumentů uvedených v odstavci 1 se vztahují obdobně příslušná ustanovení o zpřístupnění dokumentů Státní bezpečnosti.“.

16. V § 7 odst. 1 se slova „Ministerstvo a Ministerstvo obrany vydají“ nahrazují slovy „Archiv vydává“.

17. V § 7 odst. 2 se slova „Ministerstvo spravedlnosti vydá“ nahrazují slovy „Archiv vydává“.

18. V § 7 odst. 3 se slova „Ministerstvo a Ministerstvo obrany průběžně vydávají“ nahrazují slovy „Archiv průběžně vydává“.

19. V § 8 odst. 1 se slova „podle § 4 a 5“ nahrazují slovy „podle § 4 až 6“ a slovo „ministerstvu“ se nahrazuje slovem „Archivu“.

20. V § 8 odst. 2 písm. c) se slovo „ministerstvem“ nahrazuje slovem „Archivem“.

21. V § 9 se slovo „ministerstvo“ nahrazuje slovem „Archiv“.

22. V § 10 odst. 1 se slovo „ministerstvem“ nahrazuje slovem „Archivem“.

23. V § 10 odst. 2 se slova „ministerstvo sdělilo“ nahrazují slovy „Archiv sdělil“.

24. V § 10 odst. 3 se slova „orgán Poslanecké sněmovny“ nahrazují slovy „Rada Ústavu pro studium totalitních režimů“.

25. V § 10a odst. 1 se slovo „Ministerstvo“ nahrazuje slovem „Archiv“.

26. V § 10a odst. 2 se slovo „ministerstvu“ nahrazuje slovem „Archivu“ a slova „ministerstvo povinno“ se nahrazují slovy „Archiv povinen“.

27. V § 10b se slovo „ministerstvo“ nahrazuje slovem „Archiv“.

28. V § 10c odst. 1 se slovo „Ministerstvo“ nahrazuje slovem „Archiv“.

29. V § 10c odst. 2 se slovo „ministerstvo“ nahrazuje slovem „Archiv“.

30. V § 10d odst. 1 a 2 se slovo „ministerstvo“ nahrazuje slovem „Archiv“.

31. V § 10d odst. 3 se slova „Ministerstvo není povinno“ nahrazují slovy „Archiv není povinen“.

32. V § 10d odst. 4 se slovo „ministerstvo“ nahrazuje slovem „Archiv“.

33. § 11 se včetně nadpisu a poznámky pod čarou č. 7 zrušuje.

34. V § 12 se slova „ , s výjimkou postupu podle § 11 tohoto zákona“ zrušují.

§ 23

Přechodné ustanovení

Dnem nabytí účinnosti tohoto zákona přecházejí na Archiv bezpečnostních složek práva a povinnosti správce informačních systémů dokumentů provozovaných Ministerstvem vnitra, Ministerstvem obrany a Ministerstvem spravedlnosti podle § 10d a § 6 odst. 2 zákona č. 140/1996 Sb., o zpřístupnění svazků vzniklých činností bývalé Státní bezpečnosti, ve znění zákona č. 107/2002 Sb.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o archivnictví a spisové službě

§ 24

Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 444/2005 Sb. a zákona č. 112/2006 Sb., se mění takto:

1. V § 18 odst. 3, § 28 odst. 4 a 5, § 32 odst. 5, § 43 písm. b), § 61 odst. 1, § 62 odst. 1 a v § 75 odst. 5 a 6 se za slova „Národní archiv“ vkládají slova „ , Archiv bezpečnostních složek“.

2. V § 25 odst. 1 písm. b), § 44 písm. q), § 73 odst. 1 písm. c) a n) a v § 74 písm. d) a n) se za slova „Národnímu archivu“ vkládají slova „ , Archivu bezpečnostních složek“.

3. V § 28 odst. 2 a 3, § 31 odst. 3, § 32 odst. 1

písm. b), odst. 3 a 4, § 44 písm. c), d) a e) a v § 72 odst. 1 se za slova „Národního archivu“ vkládají slova „ , Archivu bezpečnostních složek“.

4. V § 31 odst. 1 se slova „nebo Národního archivu“ nahrazují slovy „ , Archivu bezpečnostních složek nebo Národního archivu“.

5. V § 32 odst. 5 se za slova „Národním archivu“ vkládají slova „ , Archivu bezpečnostních složek“.

6. V § 37 odst. 6 se slova „bývalé Státní bezpečnosti“ nahrazují slovy „bezpečnostních složek podle zákona o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek“.

7. V § 42 odst. 2 se za písmeno a) vkládá písmeno b), které zní:

„b) Archiv bezpečnostních složek,“.

Dosavadní písmena b) až e) se označují jako písmena c) až f).

8. V § 46 odst. 1 písm. m) se slova „Národní archiv“ nahrazují slovy „Archiv bezpečnostních složek nebo státní oblastní archiv“.

9. V § 46 odst. 2 písm. a) se za slova „České republiky“ vkládají slova „s výjimkou těch, o něž pečuje Archiv bezpečnostních složek,“.

10. V § 71 odst. 1 písm. a) se za bod 1 vkládá bod 2, který zní:

„2. Archivu bezpečnostních složek,“.

Dosavadní body 2 a 3 se označují jako body 3 a 4.

11. V § 71 odst. 1 písm. c) se na konci textu bodu 5 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno d), které zní:

„d) Archiv bezpečnostních složek u Ústavu pro studium totalitních režimů.“.

12. V § 85 odst. 2 ve větě třetí se slovo „Podrobnosti“ nahrazuje slovy „Další podrobnosti“.

13. V příloze č. 2 bodě 1 se na konci písmene p) tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno q), které zní:

„q) dokumenty vzniklé z činnosti bezpečnostních složek v období komunistického totalitního režimu.“.

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu

§ 25

Zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců

Evropského parlamentu, ve znění zákona č. 138/1996 Sb., zákona č. 287/1997 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 420/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 427/2003 Sb., zákona č. 49/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 626/2004 Sb., zákona č. 127/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 388/2005 Sb. a zákona č. 189/2006 Sb., se mění takto:

1. V § 1 písm. f) se za slova „televizní vysílání“ vkládají slova „ , člena, místopředsedy a předsedy Rady Ústavu pro studium totalitních režimů“.

2. V části druhé se za hlavu sedmou vkládá hlava osmá, která zní:

„HLAVA OSMÁ

NÁLEŽITOSTI ČLENA, MÍSTOPŘESEDY A PŘESEDY RADY ÚSTAVU PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ

Plat

§ 27c

Členu Rady Ústavu pro studium totalitních režimů náleží plat určený z platové základny platovým koeficientem ve výši 0,44.

§ 27d

Místopředsedovi Rady Ústavu pro studium totalitních režimů náleží plat určený z platové základny platovým koeficientem ve výši 0,48.

§ 27e

Předsedovi Rady Ústavu pro studium totalitních režimů náleží plat určený z platové základny platovým koeficientem ve výši 0,51.“.

ČÁST PÁTÁ

Změna zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

§ 26

V § 3 odst. 1 písm. b) zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění zákona č. 307/1993 Sb., zákona č. 241/1994 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb. a zákona č. 189/2006 Sb., se v bodu 8 za slova „členové Rady pro rozhlasové a televizní vysílání“ vkládají slova „členové Rady Ústavu pro studium totalitních režimů“.

ČÁST ŠESTÁ

Změna zákona o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

§ 27

V § 5 písm. a) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 176/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 85/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb. a zákona č. 189/2006 Sb., se v bodu 9 za slova „členové Rady pro rozhlasové a televizní vysílání“ vkládají slova „členové Rady Ústavu pro studium totalitních režimů“.

ČÁST SEDMÁ

Změna zákona o důchodovém pojištění

§ 28

V § 5 odst. 1 písm. i) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 224/1999 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 116/2001 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 109/2006 Sb. a zákona č. 189/2006 Sb., se za slova „členové Rady pro rozhlasové a televizní vysílání“ vkládají slova „členové Rady Ústavu pro studium totalitních režimů“.

ČÁST OSMÁ

Změna zákona o nemocenském pojištění

§ 29

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění zákona č. 585/2006 Sb., se mění takto:

1. V § 5 písm. a) se v bodu 10 za slova „členové Rady pro rozhlasové a televizní vysílání“ vkládají slova „členové Rady Ústavu pro studium totalitních režimů“.

2. V § 92 odst. 2 písm. k) se za slova „Úřad Rady pro rozhlasové a televizní vysílání“ vkládají slova „ , členů Rady Ústavu pro studium totalitních režimů Ústavu pro studium totalitních režimů“.

ČÁST DEVÁTÁ

Změna zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

§ 30

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění

sociálního zabezpečení, ve znění zákona č. 590/1992 Sb., zákona č. 37/1993 Sb., zákona č. 160/1993 Sb., zákona č. 307/1993 Sb., zákona č. 241/1994 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 306/1997 Sb., zákona č. 93/1998 Sb., zákona č. 225/1999 Sb., zákona č. 356/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 133/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 159/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 238/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 411/2000 Sb., zákona č. 116/2001 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 263/2002 Sb., zákona č. 265/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 518/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 453/2003 Sb., zákona č. 53/2004 Sb., zákona č. 167/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 381/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 24/2006 Sb., zákona č. 70/2006 Sb., zákona č. 81/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 161/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 214/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb. a nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 405/2006 Sb., se mění takto:

1. V § 36 se na konci písmene za) tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno zb), které zní:

„zb) členů Rady Ústavu pro studium totalitních režimů Ústav pro studium totalitních režimů.“.

2. V § 38 odst. 1 se slova „y) a z)“ nahrazují slovy „y) až zb)“.

ČÁST DESÁTÁ

Změna zákona o zaměstnanosti

§ 31

V § 25 odst. 1 písm. o) zákona č. 435/2004 Sb.,

o zaměstnanosti, se za slova „členem Rady pro rozhlasové a televizní vysílání“ vkládají slova „členem Rady Ústavu pro studium totalitních režimů nebo členem Rady Českého telekomunikačního úřadu“.

ČÁST JEDENÁCTÁ

Změna zákoníku práce

§ 32

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 585/2006 Sb., se mění takto:

1. V § 124 odst. 3 se ve sloupci „Stupeň řízení“ v řádce „4. stupeň řízení“ za slovy „Veřejného ochránce práv“ slovo „a“ nahrazuje čárkou a na konci textu se doplňují slova „a ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů“.

2. V § 303 odst. 1 písm. b) se za bod 14 vkládá nový bod 15, který zní:

„15. Ústavu pro studium totalitních režimů.“.

Dosavadní bod 15 se označuje jako bod 16.

ČÁST DVANÁCTÁ

ÚČINNOST

§ 33

Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem prvního kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení, s výjimkou ustanovení § 13 odst. 1 písm. a) a b) a části druhé, které nabývají účinnosti prvním dnem sedmého kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení.

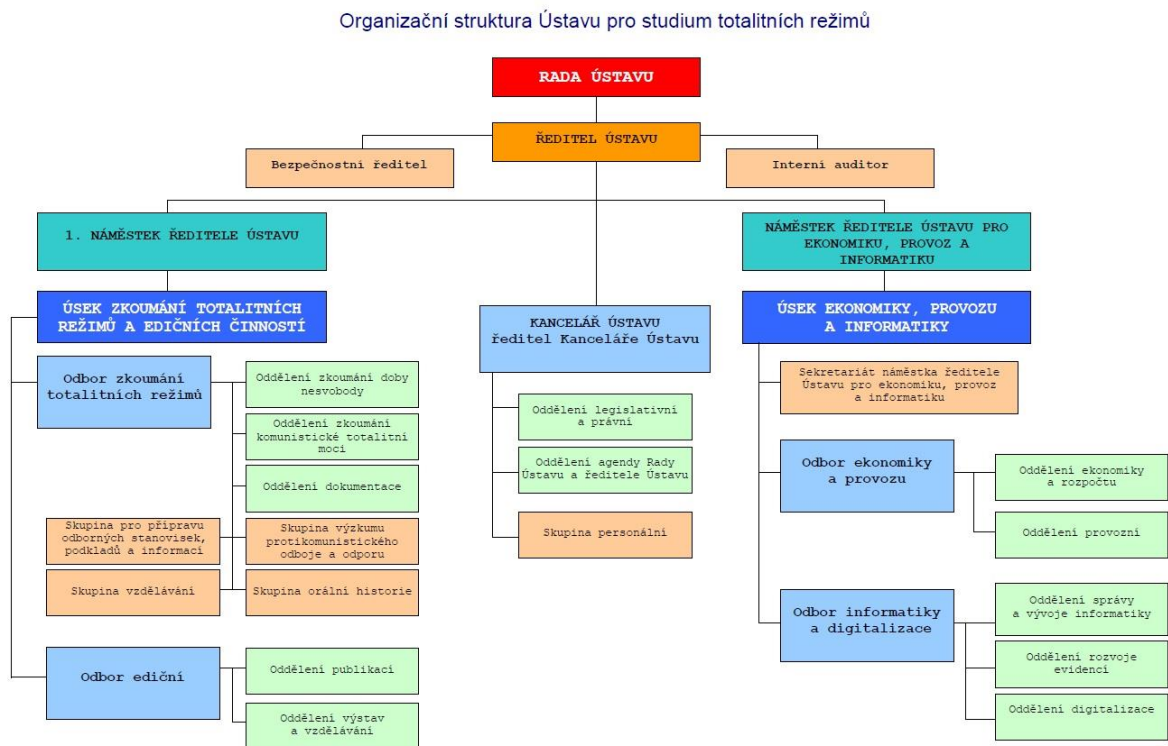
Vlček v. r.

Klaus v. r.

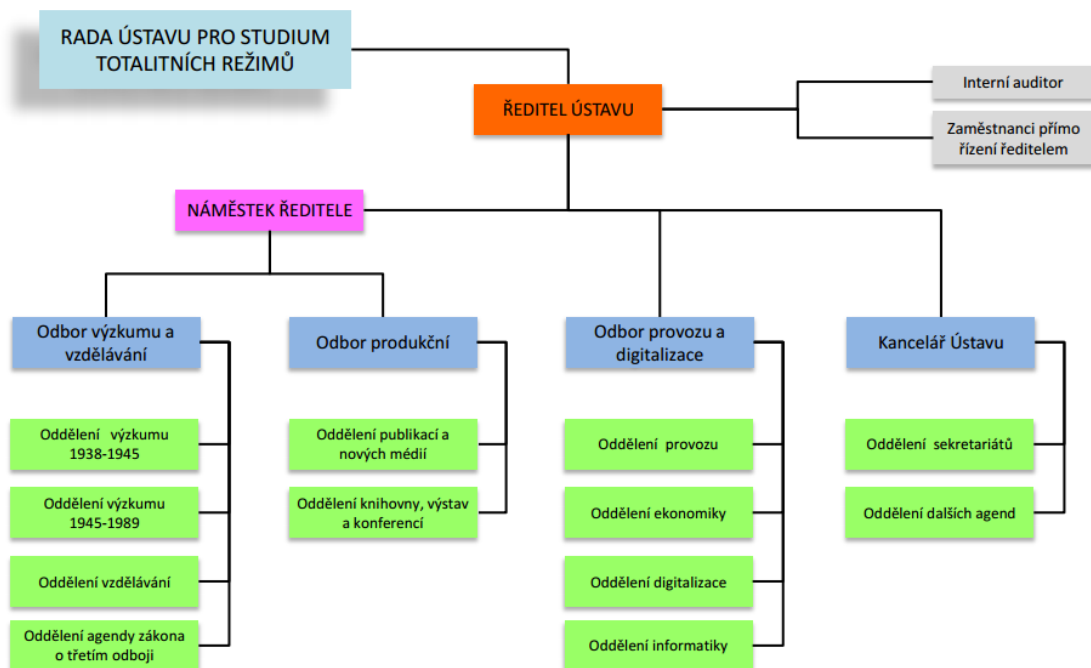
Topolánek v. r.

Příloha č. 2

Původní organizační struktura Ústavu pro studium totalitních režimů

Dnešní organizační struktura:

1989 CESTA K LISTOPADU

Reflexe roku 1968 očima občanů

Zdroj: Originální videojournal 2

ANOTACE:

Ukázka je přepisem ankety, kterou podnikli redaktoři nezávislého Videojournalu v roce 1988 mezi občany. Předmětem ankety byla reflexe roku 1968. Odpovědi byly vesměs (ne však výhradně) opatrné a distancující se, nikoli však ideologicky správné.

SPOLEČENSKÉ SOUVISLOSTI:

Normalizace byla založena na striktním a nekompromisním odmítnutí ideálů pražského jara, z jeho negace čerpala svou legitimitu. Za tím účelem rozvinula širokospektrální propagandu, která se soustředila především na školní mládež. Události roku 1968 byly důkladně dezinterpretovány a falzifikovány.¹ Nástup Gorbačova v SSSR znamenal pro normalizační elity ideologické komplikace, neboť myšlenky přestavby se velice podobaly zásadám pražského jara. Vzhledem k satelitnímu postavení Československa museli přestavbu respektovat. Nutnost respektovat přestavbu a zároveň odmítat pražské jaro představovala těžko řešitelný problém.

METODICKÉ NÁMĚTY:

Prezentovaná anketa je unikátní především proto, že není manipulována žádnými ideologickými ohledy. Podobné ankety, pakliže v ČST proběhly, vždy podléhaly dvojí regulaci: jednak cenzuře dramaturgů, jednak autocenzuře respondentů. Všichni si byli vědomi represivní povahy režimu a nutnosti zachovávat ideologické normy. Tato nutnost se jistě odráží v anketě Videojournalu, ovšem míra otevřenosti je zde daleko vyšší. Mlčení, rozpačité úsměvy i víceméně otevřená nedůvěra jsou také určitými výpověďmi, které dokumentují míru rezervovanosti vůči tématu a distanc od oficiální ideologie.

Klasifikace odpovědí (modelový příklad)

Pořadí narátora	Identifikace narátora	Věkové rozhraní ¹	Míra otevřenosti ²	hodnocení roku 1968	Závěr ³
1.	Žena v modrých plavkách	mladá	Malá	„byla krize“: velice stručné, neumožňuje hlubší charakteristiku	0
2.	Žena na dece v brýlích	Mladá	Malá, rozpačitý úsměv	„potlačení protisocialistických živelů“	-1
3.	Žena s kaštanovými vlasy	Mladá	Střední	Je na cvičení z marxistické filozofie: souvislost přestavby a roku 1968	0-1
4.	Dvě mladé ženy v parku	Mladé	Malá	Mlčení, rozpačité úsměvy	0

↓
1

↓

5.	Vlasatý mladík v hnědé kožené bundě s odznakem	Mladý	Malá → střední	Vyhýbavost („já jsem to nezažil“), poté „bylo to druhé osvobození“ a nakonec: „nesouhlasím s tím“	-1
6.	Vlasatý mladík s vousy a svetrem přes záda	Mladý	Malá	Vyhýbavost („byl to nepřijemný rok“), dále nechce vypovídat	0
7.	Vlasatý mladík s vousy	Mladý	Malá	Nedůvěra („Videožurnál? Co to je?“), nakonec: „byl to průser“ neupřesňuje v čem	0
8.	Důchodce v šedém svetru	Starý	Malá	Opatrnost, ustrašenost („Já se do toho nemíchám“)	0
9.	Dvojice mladých mužů (jeden s vousy)	Mladí	malá	Nechtějí se vyjadřovat, vyhýbavé, rozpačité úsměvy	0
10.	Žena v oranžovém triku	Střední	Malá	Vyhýbavost („já jsem nikde nebyla“), odmítavost („to už je všechno pryč, to už je všechno daleko“)	0
11.	Mladá žena v kostkované košili	Mladá	Malá	Pouze rozpačitý úsměv	0
12.	Mladík v kožené vestě se cvočky	Mladý	Velká	Rok 1968 vidí jako marný pokus, který neměl význam („v osmašedesátém šlo o nesmysly“), gesto („všichni dělali pózy, protože nikdo nevěděl jak to skončí“)	1
13.	Dvojice: mladík s brýlemi a mladá žena	Mladí	Malá	Vyhýbavý („taková choulostivá otázka“)	0
14.	Mladíček v modré havajské košili	Mladý	střední	Opatrné vyjádření uznání („bylo to období, kdy se snažili dělat něco líp“)	1
15.	Středoškolák v modrém tričku	Mladý	Malá	Odpovídá v souladu se školskými poznatky: „měli jsme o tom přednášku, .. jsou tendence ke zkreslování informací..“	-1
16.	Babičky na sídlišti	Staré	Malá	Odmítají vypovídat, dělají že nerozumí, utíkají	0
17.	Mladá žena s hnědými vlasy	Mladá	střední	Opatrné hodnocení („chtěli něco změnit a nějak se to nepovedlo“)	0

↓

2

18.	Mladík v obleku	Mladý	střední	Patrné rozpaky („no je to těžké...“), balancování: „člověk se o tom dozvídá až v poslední době“, odkaz na noviny: „tenkrát byl porušen princip demokracie“	-1-0
19.	Dvojice důchodců na lavičkách	Staří	Malá	Snaha vyhnout se odpovědi („to už je odbytá věc“, „to já to nesleduju“) Opatrné hodnocení („jak to bylo tenkrát nahnutý“)	

Varianta 1: jednotlivé úkoly

Krok 1: promítnout ukázkou

Krok 2: zadat otázky (případně se k částem ukázky vrátit)

Možné otázky:

1. Pokuste se blíže analyzovat odpověď ženy s kaštanovými vlasy (která byla aktuálně na cvičení z marxistické filozofie). Postihnete rozpor v její odpovědi?
2. Pokuste se interpretovat odpověď narátora č. 5 (mladík s dlouhými vlasy).
3. Pokuste se interpretovat odpověď narátora č. 8 (důchodce v šedém svetru). Jak na Vás působí vzhledem k ostatním vypovídajícím?
4. Pokuste se interpretovat odpověď narátora č. 12 (mladík v kožené vestě se cvočky).
5. Všimněte si reakce respondenta č. 13 (mladík s brýlemi). Co asi myslí tím „co a jak?“
6. Všimněte si, které odpovědi jsou v souladu s oficiálním pohledem a které se odvolávají na školní znalosti?
7. Které odpovědi byste označili za nejvíce vyhýbavé? Proč?
8. Co chtěli asi autoři ankety vyjádřit závěrečným fiktivním rozhovorem se sochou?

Krok 3: Reflexe

Modelové odpovědi:

1. Tato mladá žena prochází aktuálně školením z marxistické filozofie. Poukazuje na souvislosti přestavby s rokem 1968, ale zároveň na odlišný charakter obou konceptů. V prvním případě prý šlo o protisocialistickou záležitost, v druhém o prohloubení socialismu. To v sobě ale skrývá logický rozpor.
2. V reakci mladíka se jasně odráží dvojkolejnost interpretace roku 68. Zpočátku je nedůvěřivý a zopakuje školní poučku v duchu platné ideologie. Nakonec překoná obavu a nedůvěru a vyjádří svůj názor: „nesouhlasím s tím“. Už samotná vizáž naznačuje nekonformního člověka.
3. Ve srovnání s ostatními působí více vyhýbavě („Já se do toho nemíchám, ... to musí vědět ti nahoře... můžem něco říkat?...“).
4. Tento respondent je na rozdíl od ostatních velice otevřený a také velice kritický. Rok 1968 vnímá v podstatě jako šarvátku mezi dvěma druhy mafiánů („byl to palácový převrat“), reformní komunisty vnímá kriticky, jejich koncept označuje jako pomýlený a nefunkční. Zdůrazňuje význam sociální politiky pro režim, který její prostřednictvím korumpuje rozsáhlé vrstvy obyvatelstva. Používá marxistickou terminologii, ale v zásadě klasifikuje sociální a politickou strukturu správně. Odděluje masy a „vládnoucí třídu“, i když ji blíže nespecifikuje.

5. Rozpaky, které otázka vyvolávala byly pochopitelné. Ačkoli režim se deklaroval jako demokratický, jeho represivní potenciál byl dobře známý. Většina oslovených (jako tento mladík) se obávala zneužití své důvěry. Tyto reakce jsou tak dokladem všeobecné nedůvěry a obav (strachu), který normalizační režim vzbuzoval.
6. Respondent 5: „druhý osvobození“ a respondent 15: „brali jsme to loni ve škole“.
7. Reakce starších lidí je výrazně alibističtější a opatrnější než mladých. Mladí se většinou nějakým způsobem vyjádří, nebo alespoň naznačí, že autorům ankety nedůvěřují, ale svůj názor mají (např. respondent 13), oproti tomu starší bez výjimky mlčí nebo řeknou, že vlastní názor nemají. Svou roli může hrát negativní životní zkušenost s projevením otevřeného názoru, která mladým pochopitelně chybí. Obecně platí teze, že mladší lidé jsou radikálnější, zatímco starší konzervativnější. Více se obávají důsledků, jsou zodpovědnější a konformnější s režimem, s normami, se společností.

Varianta 2: práce ve dvojicích

Krok 1: rozdělení do dvojic

Krok 2: zadání otázek: možno využít přílohu – pracovní list

Možné otázky:

1. Pro všechny: pokuste se klasifikovat odpovědi, které byly (podle Vašeho názoru):
 - a. souhlasné s oficiální interpretací
 - b. neutrální, vyhýbající se zaujetí postoje
 - c. vyjádření nesouhlasného postoje s oficiální interpretací
2. Pokuste se doplnit tabulku, kterou máte k dispozici.
3. Pokuste se zobecnit důvody odlišných výpovědí mladých a starších občanů.

¹ Více v DVD 1968: zmařené naděje. Ústav pro studium totalitních režimů, 2008.

² Mladá generace - střední generace - starší generace: založené na odhadu.

³ Na škále malá - střední - velká: založené na odhadu.

⁴ Hodnocení na škále: 1 - 0 - 1 (přítakání oficiální interpretaci-neutrální hodnocení-odmítnutí oficiální interpretace).

⁵ Mladá generace - střední generace - starší generace: založené na odhadu.

⁶ Na škále malá - střední - velká: založené na odhadu.

⁷ Hodnocení na škále: 1 - 0 - 1 (přítakání oficiální interpretaci-neutrální hodnocení-odmítnutí oficiální interpretace).

Příloha: pracovní list k Variantě 2:

Pořadí naráto ra	Identifikace narátora	Věkové rozhran í ⁴	Míra otevřeno sti ⁵	hodnocení roku 1968	Závěr ⁶
1.	Žena v modrých plavkách				
2.	Žena na dece v brýlích				
3.	Žena s kaštanovými vlasy				
4.	Dvě mladé ženy v parku				
5.	Vlasatý mladík v hnědé kožené bundě s odznakem				
6.	Vlasatý mladík s vousy a svetrem přes záda				
7.	Vlasatý mladík s vousy				
8.	Důchodce v šedém svetru				
9.	Dvojice mladých mužů (jeden s vousy)				
10.	Žena v oranžovém triku				
11.	Mladá žena v kostkované košili				
12.	Mladík v kožené vestě se cvočky				
13.	Dvojice: mladík s brýlemi a mladá žena				
14.	Mladíček v modré havajské košili				
15.	Středoškolák v modrém tričku				
16.	Babičky na sídlišti				
17.	Mladá žena s hnědými vlasy				
18.	Mladík v obleku				
19.	Dvojice důchodců na lavičkách				

Otázky:

1. Pro všechny: pokuste se klasifikovat odpovědi, které byly (podle Vašeho názoru):
 - a. souhlasné s oficiální interpretací
 - b. neutrální, vyhýbající se zaujetí postoje
 - c. vyjádření nesouhlasného postoje s oficiální interpretací
2. Pokuste se doplnit tabulku, kterou máte k dispozici.
3. Pokuste se zobecnit důvody odlišných výpovědí mladých a starších občanů.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá tématem Vzdělávací role Ústavu pro studium totalitních režimů ve výuce na základních školách v Českých Budějovicích. Hlavní náplní práce je popis nabízených výukových materiálů vydávaných Ústavem, vhodných pro využití ve výuce moderních dějin na základních školách. Dále je v práci vysvětlen chod a fungování instituce, včetně popisu vybraných mediálních kauz. Závěr obsahuje shrnutí dotazníkového šetření ohledně úrovně využívání materiálu ÚSTR na základních školách v Českých Budějovicích.

Annotation

This bachelor thesis deals with educational role of the Institute for the Study of Totalitarian Regimes in teaching at primary schools in České Budějovice. The main goal of this paper is to describe educational materials which are published by the Institute and are suitable for use in teaching modern history in primary schools. Furthermore, the work explains how the institute works. Description of the main media affairs is also included. Last part of the work includes evaluation of my research about USTR material utilization levels in primary schools in České Budějovice .